

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

FF ÚSTAV BOHEMISTIKY

Komenský – Třanovský - Božan

(Diplomová práce)

České Budějovice 2011

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Věra Pospíšilová

Vypracovala: Libuše Nádvořníková

Studijní obor: ČJ-AJ/ZŠ

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

29.4. 2011

Libuše Nádvorníková

Mé velké poděkování patří PhDr. Věře Pospíšilové za její velkou ochotu, trpělivost a odbornou pomoc.

ANOTACE

Komenský – Třanovský - Božan

Práce se zabývá rozborem a porovnáním tří barokních kancionálů autorů Jana Amose Komenského, Jiřího Třanovského a Jana Josefa Božana. Kancionál Amsterdamský, Tranoscia Citharu sanctorum a Slavíček rájský jsou analyzovány z hlediska konfese jejich autorů a dobového kontextu a vzájemně porovnávány podle jejich obsahu a řazení zpěvů.

ABSTRACT

Komenský – Třanovský - Božan

This work deals with analysis and comparison of three baroque hymn-books by authors Jan Amos Komenský, Jiří Třanovský and J. J. Božan. Hymn-book by JAK, Tranoscia Citharu sanctorum and Slavíček rájský are analysed according to their authors' creed and period context and they are compared according to their content and arrangement of their songs.

Obsah

1 Úvod.....	1
2 Barokní kancionály	2
2.1 Evangelické baroko.....	4
2.2 Katolické baroko	5
3 Jan Amos Komenský	8
3.1 Život a dílo	8
3.2 Amsterodamský kancionál (1659)	9
3.2.1 Členění kancionálu	11
3.2.2 Obsah kancionálu	12
3.2.2.1 Přídavek žalmů Davidových	13
3.2.2.2 Zpěvů novozákonních díl první	15
3.2.2.3 Zpěvů evanjelických díl druhý.....	17
3.2.2.4 Zpěvů evanjelických díl třetí.....	18
3.2.2.5 Zpěvů evanjelických díl čtvrtý.....	19
4 Jiří Třanovský	21
4.1 Život a dílo	21
4.2 Cithara Sanctorum (1636).....	22
4.2.1 Členění kancionálu.....	23
4.2.2 Obsah kancionálu	27
4.2.2.1 Díl 1. Písně duchovní k časům zasvěceným církevního roku.....	27
4.2.2.2 Díl 2. Písně duchovní na hlavní články víry	34
4.2.2.3 Díl 3. Písně nábožné o křesťanském myšlení a obcování.....	37
4.2.2.4 Díl 4. Písně nábožné z ohledu na čas, jeho částky,	

dary a potřeby.....	39
4.2.2.5 Díl 5. Písně duchovní o posledních věcech.....	40
5 Jan Josef Božan	42
5.1 Život J.J.Božana	42
5.2 Slaviček rájský (1719).....	42
5.2.1 Členění kancionálu	43
5.2.2 Obsah kancionálu	44
6 Adam Václav Michna z Otradovic.....	49
6.1 Česká Mariánská muzika (1647).....	50
6.1.1 Členění kancionálu.....	50
6.1.2 Obsah kancionálu	51
6.2 Svatoroční muzika (1661).....	55
6.2.1 Obsah kancionálu	55
7 Porovnání	57
7.1 Z hlediska konfese.....	57
7.2 Z hlediska řazení a obsahu kancionálů.....	58
8 Závěr	60
9 Seznam použité literatury.....	62

PŘÍLOHY

1 ÚVOD

Tématem této diplomové práce jsou barokní kancionály, konkrétně porovnání tří vybraných, kterými jsou Kancionál Jana Amose Komenského, Cithara Sanctorum Jiřího Třanovského a Slavíček rájský Jana Josefa Božana.

Začátek práce se zabývá všeobecnými informacemi o kancionálech, dobou jejich největšího výskytu a důležitosti, podává informace o nejdůležitějších z nich a o jejich autorech, popřípadě redaktorech.

Pokud jde o vlastní komparaci tří základních kancionálů výše zmíněných, je důležité nejprve vzít v úvahu vyznání autorů těchto kancionálů. Můžeme najít rozdíl mezi tvorbou katolickou, zastoupena J. J. Božanem, a protestantskou, konkrétně bratrskou, J. A. Komenským a J. Třanovským. Hledisko konfese je tedy první, co nás bude při porovnání zajímat.

Druhý důležitý bod je sestavení a obsah jednotlivých kancionálů. Každý autor přistupuje k redakci kancionálu odlišným způsobem. Z tohoto důvodu je do diplomové práce zařazen ještě jeden autor, a to Adam Michna z Otradovic a jeho sborníky, které vynikají svou velkou originalitou, a bude naším cílem zjistit, zda se nějak odlišují od prvních tří kancionálů.

2 BAROKNÍ KANCIONÁLY

Slovo kancionál pochází z latinského slova *canti*, zpěv, popřípadě *cantio*, píseň, a plně tak poukazuje na význam slova kancionál. Kancionál je sborník duchovních písní zpívaných nejčastěji při mších, ale slouží též jako modlitební knížka pro domácí účely, popřípadě domácí bohoslužby. Duchovní písně mají dvě složky, složku textovou a nápěv, a ve sbornících jsou uspořádány *podle potřeb dané církve, nejčastěji podle běhu církevního roku*.¹

Kancionály velmi často obsahovaly výběr dobově známých písní a všechna další vydání těchto kancionálů, která postupně následovala, znamenala také nové zásahy do řazení písní, jejich úprav, přidávání písní nových nebo naopak vypouštění stávajících zpěvů.

Co se autorství kancionálů a písní týká, většina kancionálů byla sbírkami výše zmíněných známých písní, anonymních či anonymizovaných, a písní různých autorů, nejen jedné osobnosti, která sborník korigovala. Osoba, jejíž jméno je spojováno s konkrétním kancionálem, byla většinou jen redaktorem daného sborníku, ne samotným autorem.² Konkrétní příklady lze vidět u Třanovského kancionálu *Cithara sanctorum* nebo u *Slavíčka rájského* J. J. Božana.

První kancionály byly tvořeny čistě latinskými texty, český zpěv nebyl při bohoslužbách přípustný, ale s husitským hnutím a reformací se situace změnila a v kancionálech se začaly objevovat také české písně. Tato snaha je typická hlavně pro

¹ Lexikon české literatury, 4/II, dodatky, s.1899

² Lexikon české literatury, 4/II,dodatky, s.1899

³ J. Lehár, Česká literatura od počátku k dnešku, s.96

protestantská hnutí, která měla snahu zpřístupnit bohoslužby všem lidem a vést je pouze v národním jazyce.

Duchovní píseň byla nejrozšířenější a nejproduktivnější žánr v době husitské a v období baroka (jak uvádí J. Lehár, *k charakteristickým rysům literárního vývoje doby husitské patří rozmach duchovní písně.*³)

Jedním z nejstarších dochovaných kancionálů u nás je *kancionál Jistebnický*, pojmenovaný podle místa nálezu, Jistebnici na Táborsku, a jehož vznik je datován někdy kolem roku 1420. Obsahuje nejen latinské, ale hlavně české písně a také dokládá husitskou bohoslužbu a duchovní píseň té doby. Jistebnický kancionál je rozdělen do tří částí, v první nalezneme mešní liturgické zpěvy, ordinaria, nedělní zpěvy a zpěvy k výročí světců, ve druhém oddíle jsou písně určené lidovému zpěvu a ve třetím jsou opět liturgické zpěvy tentokrát určené k různým obřadům.⁴

Roku 1561 vyšel *Šamotulský kancionál*, zpěvník Jednoty bratrské vydaný z obavy před cenzurou v polských Šamotulách, a díky druhému vydání z roku 1564 vytištěnému v Ivančicích nazývaný také „Ivančický“. Redaktory pověřenými jeho zpracováním byli Jan Blahoslav, kněz a později biskup Jednoty bratrské, J. Černý-Nigranus a A. Šturm. Je doloženo, že několik písní složil Lukáš Pražský, významná osobnost Jednoty bratrské, Jan Blahoslav, A. Šturm a J. Augusta, některé písně jsou přeloženy z německých sborníků. V kancionále je obsažena také notace, ovšem *původ melodií není dosud plně objasněn.*⁵

⁴ Lexikon české literatury, 2/I, s.566

⁵ Lexikon české literatury, 4/I, s.564

2.1 EVANGELICKÉ BAROKO

Pokud mluvíme o evangelickém baroku, tak nejstarším souborem duchovních písní byl husitský *Jistebnický kancionál*. Ovšem nejvýrazněji zde zapůsobila Jednota bratrská, která využila jako první možnosti knihtisku při vytváření a vydávání kancionálů. Jedním z prvních a také nejvýznamnějším byl již zmíněný *Kancionál šamotulský*.

Z důvodu zapojení duchovní písně do bohoslužby se objevila velká potřeba po nových písních a logicky i po kancionálech. Jak rostla tvorba, objevil se ovšem i problém s velmi rychlým nárůstem nových písní, a tak starší Jednoty bratrské museli začít s omezování samostatného vydávání a založit komisi, která nové duchovní písně posuzovala.⁶ Výraznou postavou se stal Bratr Lukáš (jinak zvaný Lukáš Pražský), sám autor řady zpěvů, který se při výběru a povolování písní řídil nejen hlediskem víry, ale také estetickou povahou duchovních písní. Tvorbu Bratra Lukáše můžeme vidět například v *Šamotulském kancionále* nebo v Třanovského *Cithaře*.⁷

Pro evangelickou tvorbu je velmi zásadní rok 1620 a s ním spojená porážka reformního hnutí. Následné vyvlastňování majetku a rekatolizace rozdělili pobělohorskou literární tvorbu na katolickou a evangelickou a přesunuly evangelickou tvorbu do exilu. Zpočátku se tato tvorba dělila na bratrskou a luteránskou, avšak od počátku 18. století už vystupovala jednotně.

Existence exilových kancionálů 17. a 18. století ukazuje, že ani po odchodu do exilu nepřestali autoři pracovat na dalších sbornících duchovních písní. Roku 1659 vyšel

⁶ J. A. Komenský, *Kancionál*, s.6

⁷ J. Třanovský, *Cithara Sanctorum*, s.38 (píseň č.31)

v Amsterdamu anonymně Komenského *Kancionál*. Jan Amos Komenský je samozřejmě naší nejvýraznější osobností exilové literatury, ale zmiňme další exilové evangelické autory.

Jak uvádí Jan Malura, pro rozvoj evangelické literatury byli velmi důležití autoři spjatí svým původem s těšínským Slezskem.⁸ Nejvýznamnějším autorem této oblasti je bezesporu Jiří Třanovský, ale spolu s ním se uvádí ještě další autoři, a to například Adam Plintovic, Kašpar Motěšický a Jan Liberda.

Hodně protestantů ze Slezského pomezí našlo útočiště na Slovensku. Zde poměrně dlouho trvala náboženská volnost a pro exulanty bylo snadné se sžít s tímto prostředím, ve kterém neexistovaly žádné problémy spojené například s jazykovou bariérou. Soustředili se převážně na západě blízko moravsko-slezské hranice, okolo měst Senice, Skalica, Žilina, Trenčín. Centrem Jednoty bratrské se stal Púchov, v němž měli bratří i svoji tiskárnu.⁹

2.2 KATOLICKÉ BAROKO

Katolická kancionálová tvorba začala později než tvorba evangelická. Nejvýrazněji se rozvinula v době pobělohorské a je spojována s protireformačním hnutím, kdy v posledních desetiletích 16.století vzrostl počet katolických sborníků duchovních písní. Například sborníky Šimona Lomnického z Budče¹⁰.

⁸ J. Malura, *Čistý plamen lásky*, s.6-7

⁹ J. Malura, *Čistý plamen lásky*, s.8

¹⁰ *Lexikon české literatury*, 4/II, dodatky, s.1902

Anonymní kancionál s názvem *Český dekadord* (1642) byl prvním větším katolickým sborníkem duchovních písní, ve kterém autor použil vesměs starší písně z předchozích kancionálů.

Významným představitelem katolické větve autorů podílejících se na tvorbě kancionálů byl Adam Michna z Otradovic a jeho dva kancionály *Česká mariánská muzika* (1647) a *Svatoroční muzika* (1661).

Dalšími katolickými autory jsou jezuitští bratři Fridrich Briedel, jeho dílo *Jesličky* (1658) je soubor vánočních písní, a Felix Kadlinský, který přeložil soubor písní německého jezuita Friedricha Spee¹¹ a vydal je pod názvem *Zdoroslaviček* (1665).

Neméně významný pro katolickou větev je také autor, opět jezuita, Václav Matěj Šteyer, který uspořádal *Kancionál český* a který vyšel roku 1683. Tento je určen pro širokou katolickou obec, což je vidět na zjednodušených úpravách písní – jednohlasé zpěvy, a patří mezi jedny z nejrozsáhlejších kancionálů vůbec. První vydání obsahovalo přes 800 písní zaměřených na *nejrůznější potřeby duchovního života katolíků*¹² a díky dalším reedicím tvoří tento kancionál téměř 1000 písní. Pro *Kancionál český* se můžeme setkat také s názvem „svatováclavský“.

Ve 2. polovině 17. století se začaly hodně přejímat také evangelické zpěvy do katolických kancionálů, kdy sborníky byly celkově sestavovány z nejrozsáhlejších pramenů – z kancionálů autorů různého vyznání i časového zařazení.¹³ Tento trend dokládá i kancionál V.M.Šteyera, který vybíral písně novější i starší a také nekatolické texty 16. století hlavně podle oblíbenosti a umělecké hodnoty.

¹¹ J. Lehár, *Česká literatura od počátku k dnešku*, s.134

¹² *Lexikon české literatury*, 4/II, dodatky, s.1910

¹³ *Lexikon české literatury*, 4/I, s.564
Lexikon české literatury, 4/II, dodatky, s.1902

Z Kancionálu českého vycházel další autor významného kancionálu J. J. Božan. Jeho Slavíček rájský vyšel roku 1719 a byl tvořen 820 duchovními písněmi, které dohromady tvoří různorodý celek. Obsahuje písně katolických autorů a stejně tak i písně autorů evangelického vyznání.

3 JAN AMOS KOMENSKÝ

3.1 ŽIVOT A DÍLO

Jan Amos Komenský se narodil 28. března 1592 v Nivnici u Uherského Brodu. Studoval na bratrském gymnáziu v Přerově na Moravě a po skončení tamějších studií pokračoval v letech 1611 až 1614 studiem na zahraničních školách v Herbornu a Heidelbergu. Když se vrátil do Čech, žil několik let ve Fulneku na Moravě a v Brandýse nad Orlicí ve východních Čechách. Roku 1628 bylo vydáno Nové zřízení zemské, které povolovalo v zemích českých jen jednu víru, a to katolickou, a proto byl Jan Amos, člen Jednoty bratrské, spolu s dalšími protestanty nucen odejít do exilu.

Jeho prvním exilovým místem bylo polské Lešno, které ovšem nebylo jediným. Komenský cestoval po celé Evropě, pobýval například v Anglii, ve Švédsku, mezitím se do Lešna vracel, ale zbytek života nakonec strávil v Nizozemí. Zemřel 15. listopadu 1670 v Amsterdamu a pohřben je v Naardenu.

Jan Amos Komenský jako významný spisovatel, pedagog, filozof, kněz a biskup Jednoty bratrské je jednou z nejvýznamnější osobností nejen české, ale také evropské historie.

Z jeho nejznámějších děl jmenujme například *Brána jazyků otevřená*, *Svět v obrazech*, které jsou pedagogickými knihami, pansofické dílo, jež nikdy nedokončil, *Všeobecná porada o nápravě věcí lidských*, dále například *O poezii české*, „útěšné spisy“ *Truchlivý a Labyrint světa a ráj srdce* a v neposlední řadě také *Kancionál*.

3.2 AMSTERODAMSKÝ KANCIONÁL (1659)

Kancionál
to jest
kniha žalmů a písní duchovních,
k chvále Boží
a spasitedlnému věřících vzdělání
i dávno prvé i v nově ted'
jazykem českým složených
a nyní spolu vydaných.¹⁴

Kancionál vyšel poprvé v Amsterdamu v roce 1659 a vyšel anonymně jak bylo tehdejší zvykem. Komenský byl nejen editorem, ale také autorem některých písní, respektive textů. Vyšel nákladem asi dvou tisíc kusů.

Důležitým znakem při tvorbě Kancionálu je Komenského snaha o praktičnost, nalezneme zde jednoduché nápěvy a melodie, pouze jednohlasé, a typický byl menší formát, protože Komenský chtěl, aby byl Kancionál finančně dostupný všem lidem a mohli ho kdykoliv nosit u sebe spolu s Biblí.

¹⁴ J. A. Komenský, Kancionál, s.49

Celý Kancionál je pro nás *pramenem pro poznání české duchovní písně*¹⁵ a odráží dobový obraz prostředí a duchovního klimatu v němž Jan Amos žil. Záměr vytvořit kancionál vznikl ještě za jeho pobytu v Čechách, ovšem na vlastní vypracování došlo až na sklonku Komenského života v Amsterodamu.

Napsání předcházelo mnoho příprav a spisů, z nichž nejdůležitější byly časoměrné překlady žalmů, sbírky *Nové písně některé* (1631) obsahující 16 písní a *Písně některé nábožné* a díla vztahující se k teorii duchovní písně a k časomíře *O poesii české* a *Annotata*. Výše zmíněná díla dokazují Komenského snahu pozvednout úroveň duchovní písně. *Annotata* (1633) jsou rukopisné poznámky, jež vyjadřují autorovy názory na nedostatky tehdejší básnické praxe a také snahu, aby se v kancionálech nejprve objevily žalmy dokládající slovo Boží a teprve potom písně.¹⁶

V letech 1645 až 1649 Komenský vytvořil soubor duchovních písní s názvem *Písně některé nábožné potřebné z německých neb polských pod české rytmy uvedené*. Obsahoval 75 písní, 37 z nich bylo původní Komenského tvorba a zbytek úpravy písní cizích autorů, 24 má vlastní nápěv. Tento soubor je pokládán za přímý podklad ke Kancionálu, protože do něj Komenský odsud přejal zmíněných čtyřadvacet melodií.

Komenského vydání obsahuje celkem 430 písní, 273 z nich má notované melodie a zbývajících 157 má alespoň uvedeny odkazy.¹⁷

¹⁵ J. A. Komenský, Kancionál, s.5

¹⁶ J. A. Komenský, Kancionál, s.9

¹⁷ J. A. Komenský, Kancionál, s.13

3.2.1 ČLENĚNÍ KANCIONÁLU

Komenského kancionál má následující členění. První je titulní list a za ním čtyřdílná nestránkovaná předmluva čítající 13 listů. Oddíl žalmů, které obsahují 150 žalmových parafrází Jiřího Strejce, je další částí. Za touto kapitolou s žalmy pokračuje **Přídavek žalmů Davidových** *obsahující v sobě zpěvy jiných lidí svatých v Starém Zákoně, kteříž před Davidem a po něm živi byli, až do Krista*. Zde jsou také žalmové parafráze, ovšem autorem už je sám Jan Amos Komenský.

Vlastní kancionál začíná oddílem s názvem **Zpěvů novozákonních díl první** *obsahující v sobě žalmy a písně od svatých Božích anjelů i lidí, při začátku církve Nového Zákona zpívané a od evanjelistů i apoštolů Páně zapsané, v kterýchž se všech tajemství Nového Zákona summa zavírá a základ všechněm následujícím svatým zpěvům dává*.

Zpěvů evanjelických díl druhý *obsahující v sobě písně o věcech v náboženství křesťanském podstatných: to jest o víře, lásce a naději svaté* je nejrozsáhlejší částí celého kancionálu. Obsahuje 237 písní rozdělených do 15 písňových oddělení značených písmeny B-P.

Zpěvů evanjelických díl třetí *obsahující v sobě písně o věcech v náboženství křesťanském služebných* zahrnuje 47 písní s označením Q a R.

Zpěvů evanjelických díl čtvrtý *o věcech případných, k jistým časům, místům, osobám a potřebám patřících* je poslední část s pěti podskupinami T-Y a čítající 120 písní.

Na konec byl přidán ještě dodatek k písním pod názvem **Přídavek písní prve pozapomenutých aneb nově příšlých**. Jak je z názvu patrné, jednalo se o písně, na které se při redakci zapomnělo nebo se objevily jako nové když už byla práce na Kancionále hotová. Tyto písně jsou označeny písmenem Z.¹⁸

Toto rozdělení Kancionálu přesně odpovídá požadavku JAK, který vznesl v Annotatech, totiž aby jako první v kancionále byly vždy žalmy a po nich teprve následovaly písně.

Nová edice Komenského Kancionálu z roku 1992, ze které tato práce vychází, je výrazně menší oproti originálu, obsahuje celkem 135 zpěvů, ale rozdělení kapitol na pět částí zůstává. Editor pouze neuvedl část s parafrázemi žalmů od Jiřího Strejce.

První část s názvem **Přídavek žalmů Davidových** obsahuje 25 starozákonních žalmů a tato část je uvedena celá jako v originále Kancionálu. Autorem všech 25 žalmů je sám J. A. Komenský.

Ve druhé části, **Zpěvů novozákonních díl první**, nalezneme 16 zpěvů. Ve třetí, **Zpěvů evanjelických díl druhý**, 37. Čtvrtá část, **Zpěvů evanjelických díl třetí**, obsahuje pouze 5 písní a poslední část, **Zpěvů evanjelických díl čtvrtý**, čítá 52 písní.

3.2.2 OBSAH KANCIONÁLU

V této části práce se budeme zabývat obsahem Kancionálu z edice z roku 1992. Jak je uvedeno výše, jednotlivé rozdělení kapitol zůstalo víceméně stejné, pouze je upraven celkový počet písní (z původních 430 na 135). Ovšem co se obsahové stránky

¹⁸ J. A. Komenský, Kancionál, s.12-13

jednotlivých písní týká, plně vystihují a ukazují, co je v jednotlivých dílech důležité a jak je tematicky JAK rozdělil.

3.2.2.1 PŘÍDAVEK ŽALMŮ DAVIDOVÝCH

obsahující v sobě zpěvy jiných lidí svatých v Starém Zákoně, kteříž před Davidem a po něm živi byli, až do Krista

Žalmy 1-4 jsou vzaty z knih Mojžíšových¹⁹ a týkají se důležitých okamžiků při cestě židovského národa do Země zaslíbené. První se týká Exodu, vyvedení Židů z Egypta, kde Mojžíš vyzývá lid, aby děkoval Bohu za bezpečné přejití Rudého moře a za potrestání faraóna a Egyptanů. V dalším žalmu Mojžíš ukazuje Áronovi jak má Izraelcům žehnat, třetí žalm je Mojžíšova prosba, kterou pronášel, když izraelské vojsko neslo Archu úmluvy. Poslední žalm je z Páté knihy Mojžíšovy, verš 31, a týká se Mojžíšova konce. Mojžíš dostal od Boha píseň, kterou má naučit svůj lid ještě před svým skonem.

Žalmy 5-8 se týkají knihy Jób. Jób byl bohabojný člověk, jehož věrnost Bůh vyzkoušel tím, že ho vydal Satanovi. To znamenalo pro Jóba ztrátu majetku, nemoc, ale i přes tyto nespravedlnosti se kaje za své naříkání a shledává, že když dostáváme dobré, někdy musíme dostat i to špatné. Jób je v dnešní době postavou symbolizující nespravedlivě trestaného člověka.

Žalm 9 z knihy Soudců ukazuje na Boží smlou a jak Bůh trestá veškeré nespravedlnosti na svém lidu.

¹⁹ Exodus (Druhá kniha Mojžíšova), Numeri (Čtvrtá kniha Mojžíšova) a Deuteronomium (Pátá kniha Mojžíšova)

Žalmy **10-12** z knihy První a Druhá Samuelova. V žalmu 10 je vyznání matky Samuelovy chválící Boha za všechny skutky, které koná – Bůh může činit divy, z neplodné ženy učíní plodnou, z chudáka boháče, nasytí hladové – a také „okřikuje“ nevěřící a hříšné, kteří se proti Bohu staví. Žalm 11 a 12 se týká Davida, jeho radost nad slovy proroka Nátana, jež předpovídá slávu rodu Davidova a pak poslední Davidova slova a radost nad tím, že půjde k Bohu, zatímco hříšníci a nevěřící budou „spálení“.

Žalmy **13 a 14** jsou z knihy Královské a jsou to Šalamounovy modlitby za moudrost a za posvěcení chrámu. Král Šalamoun proslul nejen svou moudrostí, ale také byl prvním panovníkem sjednoceného izraelského lidu, který dal vystavět chrám, kde mohla být později důstojně uložena Archa úmluvy.

Žalm **15** je první kapitola z Písně písní. Tato kniha je někým považována za milostnou poezii, jiným je brána jako alegorie a díky tomu mohla být také přijata mezi kanonické knihy. Alegorie chápe vztah Milého k Milé jako vztah Boha k Izraeli, křesťané tento vztah později „upravili“ na vztah Krista k církvi.²⁰

Žalmy **16-21** jsou vybrány z knihy Izajáš. Žalm 16 líčí jak byl král Ezechiáš zázrakem uzdraven a opět zde nalezneme blahořečení a důkaz Božích zázraků. Bůh může vykonat cokoli, i uzdravit smrtelně nemocného člověka. Následující žalmy jsou si svým obsahem velmi podobné, oslava Boha za jeho dobrotu, za vše, co pro nás lidi činí, nevěřící nikdy nedojdou do Království Božího. V žalmu 21 se navíc ještě setkáváme

²⁰ Bible, Pís 1,1-17

s proroctvím o příchodu Mesiáše, lidé se mají radovat, neboť tak pro ně Bůh připravil vykoupění a jistou cestu do Království nebeského, kde nebude smutek a pláč.²¹

Žalm **22** z knihy Daniel vyjadřuje Danielovu lítost nad nepravostmi a bezbožným chováním všech lidí, prosí Boha o odpuštění. Během modliteb přišel za Danielem archanděl Gabriel a zvěstoval mu, že je milý Bohu a ohlásil příchod Spasitele i Jeho smrt.

Žalm **23** z knihy Jonáš je známá Modlitba Jonášova v břiše velryby. Žalm **24** je Modlitba Abakukova z knihy Žalmů. I přes svůj strach ze smrti doufá Abakuk ve spasení a vyznává, že nikdy nepřestane velebit Boha. Posledním žalmem (**25**) je Píseň Tobiášova z knihy Tobiáš. Vyzývá lid, aby neztrácel víru, aby se neustále k Bohu obracel, i přesto, že zde na zemi mohou být lidé různě trestáni, vždycky nakonec přijde Boží smilování.

3.2.2.2 ZPĚVŮ NOVOZÁKONNÍCH DÍL PRVNÍ

obsahující v sobě žalmy a písně od svatých Božích anjelů i lidí, při začátku církve

Nového Zákona zpívané a od evanjelistů i apoštolů Páně zapsané, v kterýchž se všech tajemství Nového Zákona summa zavírá a základ všechněm následujícím svatým zpěvům dává.

A – I Tato píseň vyjadřuje radost Panny Marie, že byla od Boha poctěna stát se matkou Krista Spasitele. Vybral Bůh mezi lidmi hříšnými ji, nedůležitou, kterou od teď budou chválit všechny národy. Tím, že Bůh seslal Spasitele, splnil slib daný Abrahámovi.

²¹ J. A. Komenský, Kancionál, s.77

A – II a III Zde opět zaznívá radost nad spasením, které Bůh odedávna sliboval a kterého se konečně lidem dostalo. Lidé už nemusí mít strach ze smrti, ta je jen začátek něčeho mnohem krásnějšího.

A – IV „Simeonova píseň“ – Simeon měl od Boha slíbeno, že zemře teprve tehdy až na vlastní oči uvidí Mesiáše. Když Marie s Josefem nesou Ježíše do chrámu ke křtu, Simeon s radostí malého Spasitele vítá a přivolává sobě konečně smrt.

A – V „Slavné Janovo svědectví...“ je parafrází Janova žalmu *Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo bylo Bůh ...*²² Kdo uvěří v Ježíše Krista, dostane velkou odměnu stát se Božím dítětem.

A – VI Radost apoštola Pavla z příchodu Krista na svět. Pavel je příkladem obrácení se k Bohu, sám byl hříšným, nevěřícím, ale změnil se, uvěřil a stal se jedním z Kristových apoštolů.

A – VII Bůh přišel na svět v lidském těle, smrtelném, jen oproti lidem bez jediného hříchu. S pomocí Ducha svatého konal zázraky, obětoval se za svůj lid, vstoupil na nebe a znovu přijde v soudný den.

A – VIII až A – XVI parafráze veršů ze zjevení Janova. Jan měl vidění, v němž uviděl Boží království, Boží trůn, anděle a lidi klanící se před Bohem. Ve Zjevení také popisuje den posledního soudu, příchod falešného Krista a konec světa.²³

²² Bible, Jan1,1-17

²³ Bible, Zjevení Janovo 1-22

3.2.2.3 ZPĚVŮ EVANJELICKÝCH DÍL DRUHÝ

obsahující v sobě písně o věcech v náboženství křesťanském podstatných: to jest o víře, lásce a naději svaté

Označeny krátce jen *Písně podstatné* – promlouvají o křesťanské víře, o lásce k Bohu a naději.

B – V Tato píseň je o Bohu, popisuje Boží trojjedinost, Bůh Otec, Bůh Syn a Duch svatý, a stvoření světa v sedmi dnech.

C – II Naše spasení přijde z čisté Panny, díky Duchu svatému počne Maria Panna, porodí Syna, který zemře, ale vstane z mrtvých a tím nás vykoupí.

D – II „Anjelské zasvěcení slavnosti“ má vánoční charakter, narození Krista, jesle, Betlém. Sláva světa není důležitá, když se narodil na seně ve chlévě, důležitá je víra a láska k Ježíši Kristu.

D – IV „Přivítání Krista v jeho narození“ – chvály, že Kristus přišel na svět, trpěl na zemi, aby lidi vykoupil.

F – XXI „O sedmi slovích Kristových na kříži“ a **F – XXV** Obě písně se vztahují k okamžiku ukřižování Krista, ale první z nich je delší, protože uvádí poslední slova, která Pán Ježíš na kříži pronesl.

G – V „V triumf vítěze Krista“ Kristův triumf spočívá v tom, že svou smrtí a zmrtvýchvstáním porazil smrt.

G – VII „Napomenutí křesťanů k radosti“ Kristus oslavován jako vítěz, vítěz nad smrtí.

Lidé by měli chválit Boha, že od nich odvrátil smrt a zaplatil jejich viny.

I – X „K Duchu svatému prosba o to“ Je důležité prosit Ducha svatého o víru a lásku k Bohu, Ježíši a posilovat tak svou víru.

K – X „Volání k Trojici svaté“ Prosby k Bohu, Kristu a Duchu svatému o ochranu.

L – V „Napomenutí poběhlých marných církve synů k navrácení se zase do domu poslušnosti“ Znamé podobenství o marnotratném synovi, ač doma ničím netrpěl, odešel do světa, prohýřil vše co měl a i přes svou chybu byl pak v domě svého otce uvítán jako ztracený syn a vzat zpátky. Bůh je také Otec, který odpouští svým dětem a rád je přijme zpět do domu svého.

M – VII „Děkování za všelijaká Boží dobrodiní“

M – IX „Plésání v dobrotě Boží“ Opět vyjádření vděčnosti Bohu, že seslal Krista, aby nás vykoupil z hříchu a tak nás zachránil pro život věčný.

Písně označené písmenem **N** jsou oslavou Krista, Kristus je symbolem ženicha pro naše duše, vůdce, pomocník, ochrana i útočiště.

Podkapitola značená jako **O** vyjadřuje prosby lidu k Bohu, Kristu i Duchu svatému, modlitby za ctnosti, za sílu odolávat hříchu, za ochranu proti svodům.

P – X „Naděje o šťastném dokonání“ Víra člověka pomáhá nést tíhu neodvratné smrti. Smrt totiž není definitivní, je jen cestou k životu s Bohem.

3.2.2.4 ZPĚVŮ EVANJELICKÝCH DÍL TŘETÍ

obsahující v sobě písně o věcech v náboženství křesťanském služebných

Písně služebné – písně o církvi, o slovu Božím, o svátostech

Q – XII „Litania z polské přeložená“ Litanie je modlitba složená z proseb. Prosby bývají různého charakteru, konkrétně v této písni jsou to prosby o milosrdenství, ochranu od hříchu i zlosti, od katastrof, žádost o posilu víry v lidech a potěšení lidí trpících.

Q – XVI „Před řízením služebníků cirkve v kterémkoli stupni“ Bůh zavedl v církvi řád, který pomáhá věřícím v jejich víře a na jejich cestě za spasením. Spolu s řádem se stali velmi důležití také lidé v církvi, pomocníci Boží.

R – II „O drahém a spasitelném díle slova Božího“ Slovo Boží je pro věřící jako poklad a sláva Božího slova je věčná. Boha prosme, abychom se Jeho slovem řídili.

R – VI „Když kněz na kazatedlnici jde“ Věřící prosí za svého kněze, aby jim hlásal Slovo Boží bez obav a strachu.

3.2.2.5 ZPĚVŮ EVANJELICKÝCH DÍL ČTVRTÝ

o věcech případných, k jistým časům, místům, osobám a potřebám patřících

Písně případné – zaměřeny na různé příležitosti během života, písně určené různým povoláním, okamžikům během dne, během roku (v čas žně, sucha, neúrody, hladu)

T – III Stížnost na nové mravy lidí, duchovních, nová doba s sebou nese zhoršení celkové situace ve společnosti, lidé se odvrací od Boha.

T – XIV Pán Bůh je pro lid silná ochrana a pomoc. Když nepřátelé na nás zaútočí a cokoli nám vezmou, majetek, čest nebo život, nic to neznamena, protože nebe nám nikdy vzít nemohou. Zde není strach ze smrti, je jen radost z víry v Boha.

U – I Píseň o manželství

Písně s označením **U** jsou písně příležitostné, určené například stavu manželskému, těhotné ženě, dětem, žákům, písně za vrchnost i poddané, písně ranní.²⁴

Označení **V** pro písně v čas štěstí a daření, písně na cesty, píseň člověka bujného, nestřídmého, písně k počátku nového roku, v čas jarní, žně, v období sucha, v čas mračen, neúrody; modlitba ranní a večerní.²⁵

Písmeno **X** označuje písně v různou denní dobu (ranní a večerní modlitba), poděkování za Boží dary.²⁶ Písně označené **Y** se věnují posledním záležitostem člověka, život na světě netrvá věčně, „Úmluva s Bohem o šťastné skonání“, poslední chvíle života.²⁷

Z – IV „Za ducha modliteb a pokorných proseb“ prosba o to, abychom vždy věděli, jak se správně k Bohu modlit a aby se Bůh nezavíral před našimi prosbami.

Z – VI „Po vysvobození z nebezpečství“ Kdyby Boha nebylo, již dávno bychom nežili. Bůh je neustále s námi, ochraňuje nás na každém našem kroku a před nepřáteli.

²⁴ J. A. Komenský, Kancionál, s.161-169

²⁵ J. A. Komenský, Kancionál, s.170-186

²⁶ J. A. Komenský, Kancionál, s.187-192

²⁷ J. A. Komenský, Kancionál, s.193-208

4 JIŘÍ TŘANOVSKÝ

4.1 ŽIVOT A DÍLO

Jiří Třanovský se narodil v Těšíně 27. března 1592 v rodině zámožného řemeslníka. V 13 letech byl poslán do školy v Kolbergu a v 15 letech už byl zapsán na univerzitě ve Wittenbergu. Zde vystudoval filozofii a teologii. V 19 letech ukončil vysokoškolská studia a nastoupil místo učitele na latinské škole u sv. Mikuláše na Malé Straně v Praze. Po roce odešel dělat vychovatele šlechtici Adamovi ze Švamberka do Třeboně.

Brzy se vrátil zpět do Prahy, kde se věnoval náboženské literární práci, psaní veršů. Od roku 1613 působil Jiří Třanovský jako rektor městské školy v Holešově na Moravě a od roku 1615 ve Valašském Meziříčí.

V roce 1615 se oženil a v roce 1616 byl vysvěcen na evangelického kněze. Připravil vydání Augsburské konfese, která vyšla v Olomouci roku 1620 a která později sloužila také jako modlitební kniha i v ostatních sborech na Moravě.

Když do Valašského Meziříčí přišla v roce 1621 císařská vojska, Jiří Třanovský s celou rodinou odešel do Těšína. Po uklidnění poměrů se vrátil zpět, aby pokračoval ve své kněžské práci, ale když do města znovu přišli vojáci, byl Jiří Třanovský poslán do vězení. Po krátké době byl propuštěn a mohl tak opět plnit svou funkci ve sboru.

V srpnu 1624 císař nařídil, že evangeličtí duchovní buď přestoupí ke katolické víře nebo se musí do šesti týdnů vystěhovat. Třanovský nakonec roku 1625 odešel s rodinou do svého rodiště a pak přesídlil do slezského Bielska, kde dostal místo kazatele a městského faráře evangelického sboru.

Roku 1628 musel Slezsko definitivně opustit, přesídlil na Slovensko a roku 1631 se stal farářem v Liptovském Svätém Mikuláši.

Jiří Třanovský zemřel ve věku 45 let 29. května 1637 v Liptovském Mikuláši.

Roku 1629 vydal sbírku duchovní poezie pod názvem *Odarum sacrarum sive hymnorum libri tres* (Tři knihy posvátných ód neboli hymen). Tento třídílný latinský kancionál obsahoval 150 písní s titulním obrazem, exlibrisem, předmluvami a doslovem. Další knihou byla *Phiala odoramentorum. Modlitby křesťanské*, výběr písní z několika rukopisných sbírek, vydaná v roce 1635.

Současně chystal k tisku kancionál, zahrnující jeho vlastní písně, překlady písní z němčiny a latiny a sesbírané zpěvy, dostupný široké vrstvě věřících. Zpěvník pod názvem *Cithara sanctorum* vyšel v Levoči roku 1636 a představuje vrchol jeho tvorby.

4.2 CITHARA SANCTORUM (1636)

Tento česky psaný kancionál vyšel v Levoči v roce 1636 a je Třanovského nejvýznamnější dílo. Někdy také nazýván po svém autorovi, redaktorovi, TRANOSCIUS.

První vydání obsahovalo 412 písní, z nichž přes 150 do té doby nebylo vytištěných, jsou zde zahrnuty překlady z němčiny a latiny a pravděpodobně 90 písní složil sám Třanovský.²⁸

²⁸ Lexikon české literatury, 4/I, s.1023

Jak bylo řečeno na začátku této práce, zvykem byla další postupně rozšiřovaná a obměňovaná vydávání kancionálů a ani tento sborník nezůstal stranou této tradice.

První vydání obsahovalo 412 zpěvů, ale už koncem 19. století obsahoval asi 1200 písní. Vydání z roku 1937, ze kterého tato práce čerpá, obsahuje 842 písní.

Část autorů, kteří svými písněmi do tohoto kancionálu také přispěli, J.

Blasius, K. Bosák, K. Braxatoris, S. Černánský, Š. Dach, P. Drianeck, D. F. Eberus, J. B. Ertel, B. Förč, P. Gerhard, J. Glosius, B. Gesius, M. Grodski, H. Held, N. Hermann, M. M. Hodža, D. Horčička, S. Hruškovic, J. Chalupka, M. Ch. Keymann, J. Kollár, K. Kuzmány, E. Lauček, J. Lednický, Š. Leška, J. Liskay, Dr. M. Luther, J. Melcer, M. Michalec, J. Mockovčák, K. Motešický, J. Muthmann, M. K. Neumann, M. K. Pešek, Lukáš Pražský, J. Reguli, J. Risst, Dr. G. W. Sacer, J. Seberini, M. M. Schirmer, B. Schmolke, C. Schneegass, J. Sieben, M. Sucháni, D. Stránský, V. Šimko, J. Šulc.

4.2.1 ČLENĚNÍ KANCIONÁLU

Tranoscius je sborník rozdělený do pěti dílů.

DÍL 1. PÍSNĚ DUCHOVNÍ K ČASŮM ZASVĚCENÝM CÍRKEVNÍHO ROKU

1. Předzpěvy ke službám Božím nedělním a svátečním – písně 1.-3.
2. Písně adventní – písně 4.-34.
3. Písně vánoční – písně 35.-73.
4. Písně novoroční – písně 74.-87.
5. Písně postní – písně 88.-135.
6. Písně velikonoční – písně 136.-182.

7. Písně o vstoupení Krista Pána – písně 183.-199.
8. Písně svatodušní – písně 200.-214.
9. O blahoslavené trojici svaté – písně 215.-219.
10. Písně význačné shromáždění křesťanského anebo vzývání, slávozpěvy a vyznání víry (kyrie, gloria, credo) obecná – písně 220.-229.

DÍL 2. PÍSNĚ DUCHOVNÍ NA HLAVNÍ ČLÁNKY VÍRY

1. O Bohu a jeho vlastnostech – písně 230.-250.
2. O stvoření a opatrování světa – písně 251.-263.
 - o stvoření světa
 - o Božím opatrování světa
3. O člověka hodnosti a o porušení – písně 264.-277.
 - o člověka hodnosti
 - o člověka porušení
4. O Krista Pána osobě, o Jeho dílu vykoupení a o přidržení se Jeho – písně 278.-304.
 - O Krista Pána osobě
 - O Krista Pána dílu vykoupení
 - O přidržení se Krista Pána
5. O církvi – písně 305.-334.
 - Vůbec, čili písně obecné

- Obzvláště, čili písně příležitostné

6. O Slovu Božím, o službách Božích a o modlitbách. Obecné prosby a chvály – písně 335.-389.

- o Slovu Božím

- o službách Božích

- o modlitbách

- prosby obecné

- obecné chvály Boží

7. O svátostech – písně 390.-406.

- o krstu svatém

- o svátosti večeře Páně

8. O pokání a odpuštění hříchů – písně 407.-435.

DÍL 3 – PÍSNĚ NÁBOŽNÉ O KŘESŤANSKÉM SMÝŠLENÍ A OBCOVÁNÍ

1. O ctném a šlechetném životě vůbec – písně 436.-476.

- víra živá

- posvěcení

- blahoslavenství křesťana

2. O povinnostech křesťana – písně 477.-574.

- povinnosti k Bohu

- povinnosti k sobě
- povinnosti ku bližním
- chování k nerozumným tvorům

3. Doufání v Boha a o kříži – písně 575.-622.
4. Z ohledu na rozličnost stavu, věku a losu – písně 623.-669.
5. Prosby a díky ve všelijakých života potřebách – písně 670.-692.

DÍL 4 – PÍSNĚ NÁBOŽNÉ Z OHLEDU NA ČAS, JEHO ČÁSTKY, DARY A POTŘEBY

1. Příroda a čtyři částky roku – písně 693.-711.
2. Písně ranní – písně 712.-753.
3. Písně polední – písně 754.-771.
 - před jídlem a při jídle
 - písně po jídle
4. Písně večerní – písně 772.-797.

DÍL 5 – PÍSNĚ DUCHOVNÍ O POSLEDNÍCH VĚCECH

1. O smrti – písně 798.-816.
2. O nesmrtelnosti a o vzkříšení – písně 817.-831.
3. O soudu – písně 832.-835.
4. Los budoucí – písně 836.-842.

- o blahoslavenství věčném
- o věčném neštěstí bezbožných

Všechny části prvního dílu, věnovanému jednotlivým částem liturgického roku, mají vždy na začátku stejné řazení. Jedná se o liturgické zpěvy zpívané při mši (na způsob ordinaria) – **Přímluvy kněze k církvi a církve odpovědi, Vyzvání, Slávozpěv** (případně označen jako Pokojozpěv) a **Vyznání víry**.

V dalších čtyřech částech už toto řazení nenalezneme z jednoho prostého důvodu, písně v těchto kapitolách jsou řazeny tematicky podle obsahu písní, ne podle rozdělení církevního roku.

4.2.2 OBSAH KANCIONÁLU

4.2.2.1 DÍL 1. PÍSNĚ DUCHOVNÍ K ČASŮM ZASVĚCENÝM CÍRKEVNÍHO ROKU

1. Předzpěvy ke službám Božím nedělním a svátečním obsahují pouze tři písně jejichž autorství patří J. Třanovskému.

Písně mají formu vyzvání Boha, ne nepodobné modlitbě „Otče náš“, oslavují Boha, který nám dal svého Syna a prosí Ježíše, aby za nás orodoval u Boha Otce – adorace, křesťanské prosby o věčný život.

2. Písně adventní jsou první tematickou částí sborníku přesně podle liturgického řazení církevního roku, který adventem též začíná.

Část „**vzývání**“ (4.) plní funkci proseb, které jsou součástí mše svaté; „**vzývání jiné**“ (5.) je funkčně stejné jako předchozí, pouze v tomto případě je autorem M.M.Hodža.

Následuje „**slávozpěv adventní**“ (6.), „**vyznání víry**“ (7.), stejné můžeme nalézt i v římskokatolické mši, a „**jiné vyznání víry**“ (8.).

9 Nápěv „Vesele zpívejme, Boha otce chvalme“ je dodnes uváděn a zpíván také v katolických kancionálech. Nastal adventní čas, čas oznamující Kristův příchod, již dávno předpovězený proroky.

Objevilo se světlo pro křesťany, již nebude tma, ale po smrti nás čeká ráj. Advent je doba pokání, zklidnění a přípravy na příchod Krista, na příchod spasení.

10 Oslava Boha, který seslal slíbeného Spasitele; kéž mi Bůh pomůže být hodný toho, aby mě Kristus osvobodil a dovedl mě až do bran nebe.

11 První nápěv věnovaný Panně Marii, velká pocta pro chudé děvče, že si ji Bůh vyvolil za matku Krista.

12 Autor oslovuje svou duši a Krista, který chce vejít. Duše symbolizuje dům, který je vyčištěn a do které může Kristus bez obav vejít. Je vyčištěn od zloby, světských žádostí a ozdoben vírou ze které plyne láska. Věřící se promění v chrám zasvěcený Kristu, chce být jedno s Bohem, nechá se Bohem vést jako loď, kterou Bůh dostane v bezpečí do přístavu ze všech bouří a nástrah. Přístav je symbolem ráje, věčného života, kam doplujeme po smrti a kam nás Bůh v bezpečí doprovodí, pokud se budeme chovat podle jeho příkazů a budeme žít zbožně.

20 Jan Křtitel předcházal příchodu Ježíše Krista, oznamoval všem jeho blízký příchod a vzkříšení. Sám křtil v Jordáně a pokřtil i samotného Ježíše Krista.

Objevuje se zde přirovnání lidí k pšenici, ze které se musí přebrat plevy, pole je celá církev, kterou musí očistit. Kristus je přirovnán k beránkovi, jež snímá hříchy světa. Před příchodem Krista lidé uctívali modly, „prázdné“ bohy, jejich modlitby a prosby tak byly zbytečné.

28 „Rosu dejte, ó nebesa!“ dnes také existuje a aktivně se zpívá při bohoslužbách.

Ježíš „svlačil“ srdce zemdlených věřících, kteří si ho již dávno přáli a žádali. V 6. sloce nalézáme verš Matouš 18,20 – *„kdekoli dva, neb tři budou v mém jménu shromážděni, uprostřed sebe mne dostanou, chci býti jejich občerstvení.“*²⁹

31 „Vesele zpívejme“ je další živá píseň zpívaná při dnešních mších, jejím autorem je Lukáš Pražský.

Lidé by měli být neustále připraveni, neboť nikdo neví dne ani hodiny, tak bychom se měli k Bohu obracet, chovat se ctnostně a podle jeho zásad, protože nás smrt může kdykoli překvapit.

33 Kdo věří v Boha nezahyne, ale bude žít věčně *„Že živ bude každý, který uvěří v Něho, ale zahyne navždy, jenž se drží zlého.“*³⁰

Kdo se povyšuje, Boha neuvidí, ale kdo dá Bohu své srdce a bude pokorný, tomu Bůh vždy pomůže.

Celá tato část vyjadřuje základní prvky křesťanské víry a nauky. Kristus seslaný na zem vzal na sebe lidskou podobu, smrtelnou, aby nás mohl svou smrtí vykoupit, za

²⁹ **Matouš 18,20** Neboť kdekoli se shromáždí dva nebo tři v mém jménu, tam jsem já uprostřed nich

³⁰ **Jan 3,16** Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný

což mu patří velká radost a vděk všech křesťanů. Také si váží Panny Marie jako Matky Boží, protože byla pokorná a poslušná Bohu.

Můžeme zde vidět vzývání lidu, který chce ze svého srdce udělat chrám, aby Kristus Pán mohl vstoupit; vyzvání, aby všichni lidé, malí i velcí, vzdali chválu Jemu, králi, kterého všichni žádostivě čekají.

Kdo ukáže pravou lítost, bude Bohem spasen, kdo se obrátí s pokorou a opravdovým pokáním, toho Bůh vyslyší a kdo se k Bohu utíká, toho Bůh neopouští, slzy stírá a pomáhá.

3. Písně vánoční

„Přímluvy kněze k církvi a církve odpovědi“

1- Lukáš 2,14 → ¹⁴ „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj mezi lidmi; Bůh v nich má zalíbení.“

2- Jan 3,16 → ¹⁶ „Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“

3- Izajáš 60,1 → ¹ „Povstaň, rozjasni se, protože ti vzešlo světlo, vzešla nad tebou Hospodinova sláva – jedna z antifon předvánočního týdne“

4 – Titovi 2,11-13 → ¹¹ „Ukázala se Boží milost, která přináší spásu všem lidem ¹² a vychovává nás k tomu, abychom se zřekli bezbožnosti a světských vášní, žili rozumně, spravedlivě a zbožně v tomto věku ¹³ a očekávali blažené splnění naděje a příchod slávy velikého Boha a našeho Spasitele Ježíše Krista.“

5 – Lukáš 2,10-11 → ¹⁰ *Anděl jim řekl: „Nebojte se, hle, zvěstuji vám velikou radost, která bude pro všechny lid. ¹¹ Dnes se vám narodil Spasitel, Kristus Pán, v městě Davidově.*

„**Předzpěv**“ (35) – děkujeme Bohu, že se nám narodil Kristus Spasitel

„**Kyrie**“ (36) – Pane smiluj se, má 9 slok

„**Kyrie jiné**“ (37) Kněz: **Jan 3,16** *Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna aby každý, kdo v něho věří nezahynul, ale měl život věčný a odpovědi lidu*

V celém tomto oddíle jsou koledy, některé z nich aktuální i dnes, zpívané i v katolickém prostředí, například „**Čas radosti, veselosti**“ (43) a „**Narodil se**“ (52).

4. Písně novoroční

Pro tuto část je typické poděkování za uplynulý rok, za vstup do nového roku a prosba o „doprovod“ i v roce nastávajícím.

Lidé prosí o ochranu od zlého, o pokoj lidem. Prosba, aby Bůh dal všem, co potřebují - vrchnosti moudrost, panovníkovi moudré panování, pomoc pro obchod, v povoláních, poctivé živobytí, potěšení zarmouceným, podpora sirotků, vdov, opuštěných a starců.

Nemůže chybět ani prosba za církev, ať vzkvétá, mládež necht' v moudrosti prospívá a pokud se nedožijeme dalšího roku, ať odejdeme v pokoji až do nebe. Lidé by měli čas strávený zde na zemi trávit smysluplně, prací, a nikoli hýřením a marným životem.

5. Písně postní

V tomto období církevního roku by se lidé měli zastavit a v tichu se zamýšlet nad obětí, kterou pro nás Kristus podstoupil. Neměly by se odehrávat žádné bujaré zábavy celých čtyřicet dní až do ukřižování a zmrtvýchvstání. Lidé mohou všechny své smutky a strasti položit Bohu u nohou a ulevit tak sobě.

Všechny postní písně se vyznačují vděkem za utrpení, které Kristus musel nést, hanbu bičování, mučení a nakonec i ukřižování. Díky tomu všemu jsme my lidé vykoupeni.

V některých písních je popsána cesta Krista od soudu s Pilátem, jeho mytí rukou, které bylo stejně marné, neboť svědomí ho zradilo, cesta na Golgotu, padání pod křížem. Na kříži se Ježíš modlil za nepřátele, chce abychom se i my chovali stejně ke svým nepřítelům a odpouštěli jsme.

6. Písně velikonoční

Víra, že přestože zemřeme, už budeme v nebi s Bohem díky oběti jeho Syna. Veliká radost je typická pro Velikonoce. Po dnech půstu, zamýšlení se nad Ježíšovou obětí, smutkem z Jeho týrání a smrti ukřižováním jsou velikonoční svátky a zmrtvýchvstání Krista radostnou oslavou nejen Ježíšova vzkříšení, ale také vzkříšení našeho. Vzkříšení, které pro nás znamená jistou naději posmrtného života s Bohem v nebi. Lidé už se nemusí bát smrti, nečeká nás temnota, ale nebe.

7. Písně o vstoupení Krista Pána

Nanebevstoupení Ježíše Krista není důvod ke smutku, Kristus sice odešel, ale jednoho dne se vrátí znovu a přinese s sebou Království nebeské. Také není důvod smutnit nad smrtí blízkých, nyní už mají naději na nebeský život v Kristu.

8. Písně svatodušní

Oslava seslání Ducha svatého, v těchto písních hodně zmiňovaná trojjedinost Boha – Bůh Otec, Bůh Syn a Duch svatý.

9. O blahoslavené trojici svaté

Chvály Bohu, že nám seslal svého Syna Ježíše, který se ujal našich duší, i Duchu svatému za to, že nás spravuje. Měli bychom chválit Boha v trojici jediného, Jeho Syna, že z nebe kvůli nám sestoupil, aby nás vykoupil i Ducha Svatého, který naše srdce „osvětčuje“, vede ke spasení a spravuje náš život.

10. Písně význačné shromáždění křesťanského anebo vzývání, slávozpěvy a vyznání víry (kyrie, gloria, credo) obecná

Jak je patrné i z nadpisu, v tomto oddíle se nalézá „vzývání“, „slávozpěvy“, „vyznání víry“ a zpěvy, které jsou důležité pro řád bohoslužby.

4.2.2.2 DÍL 2. PÍSNĚ DUCHOVNÍ NA HLAVNÍ ČLÁNKY VÍRY

1. O Bohu a o jeho vlastnostech

„**Aj nebesa vypravují**“ že Bůh je pouze jeden, prohlašují slávu Boha

Bůh je všech věcí stvořitel, on je první a poslední, jediný hodný chvály. Pravé štěstí pro člověka je poznat pravého Boha.

„**Bože, jenž od věčnosti**“ vyjadřuje neproměnitelnost Boží, Bůh je po všechny věky stejný, neměnný. Bůh je neomylný, činí, co je dobré, nikdy nikoho nezklamal, a proto v Něj máme pevnou víru.

„**Bůh jest; nemluv, kdo jsi koli**“ striktně odmítá jakékoli pochybnosti o existenci Boha. Bůh je a důkaz toho je vidět ve všem stvoření, v květinách, tvorech okolo nás. Bůh je věčný, zaslouží si, aby mu byla na zemi i na nebi vzdávána chvála, je všemohoucí, ovládá veškeré živly. Je dokonalý, je Otec, který miluje všechny své děti, které opatruje. Všem dává život. Bůh je vševědoucí a všudypřítomný, kamkoli jdeme, všude narazíme na Jeho přítomnost, při východu slunce, západu, je s námi v dobrém i zlém, všechny naše kroky a činy vidí. Je dobrotivý a spravedlivý.

Existenciální otázka, co bychom byli bez víry v Boha? Kdybychom nevěřili, co by nás těšilo? Život bez víry je přirovnáván k lodi bez vedení v bouřných vodách.

2. O stvoření a opatrování světa

A) O stvoření světa

Obdiv nad dokonalostí, s jakou Bůh svět a vše v něm stvořil.

B) O Božím opatrování světa

Bůh řídí svět, vše funguje jeho řízením, pečuje o nás, je naší jedinou útěchou.

„**Hledíš plný mrzutosti**“ vysvětluje, že nemůžeme Boha soudit za naše nezdary, když jsme nespokojeni se životem, s počasím a podobně.

„**Proč svět jest pláče údolí?**“ Proč Bůh nezastaví nemoci a války? Odpověď je jednoduchá, veškeré zlo zde na zemi si dělají lidé sami.

3. O člověka hodnosti a o porušení

A) O člověka hodnosti

Otázky ohledně smyslu života, jaké má člověk na zemi poslání? proč mi dal Bůh život? Vše má svůj smysl, proč tu na zemi jsme, vše má nějaký účel. Člověk by tu neměl být nadarmo a například jen sbírat majetek a užívat si. Měl by žít v ctnosti, oslavovat Boha, střežit se zlého, konat dobro a chovat se slušně.

Bůh nás stvořil k obrazu svému, proto je člověk nejdůležitějším tvorem Božím, bylo nám dáno tělo a duše, abychom se odlišovali svou jedinečností. Máme nebeský původ a Boha nazýváme Otcem.

B) O člověka porušení

Člověk je od přírody hříšným a abychom dosáhli nebe, musíme s hříchem, to jest sami se sebou, bojovat, abychom se od hříchu oprostili. Litujme svých hříchů, když už jednou padneme a Bůh nám jistě odpustí.

4. O Krista Pána osobě, o Jeho dílu vykoupení a o přidržení se Jeho

C) O přidržení se Krista Pána

Kristus byl Bohem seslán, aby vykoupil svůj lid. Je pro nás příkladem pokory, oddanosti a nezištné lásky.

5. O církvi

2. Obzvláště, čili písně příležitostné

Lid by neměl zapomínat na skutky apoštolů, kteří stáli u zrodu naší církve. Důležité je i připomenutí si výročí posvěcení chrámu; lidé by měli prosit za nově příchozí kazatele.

6. O Slovu Božím, o službách Božích a o modlitbách. Obecné prosby a chvály

A) O Slovu Božím

Evangelium jako Slovo Boží je pro nás světlem v životě, které nás vede.

B) O službách Božích

Lidé by měli dodržovat neděli jako svátek, den klidu a také navštěvovat chrám (bohoslužbu).

Třanovský zde vložil zpěvy určené před kázáním, na závěr mše, zpěvy používané při výuce katechismu, po katechismu.

7. O svátostech

A) O krstu svatém

Všichni věřící jsou pokřtěni vodou i Duchem Svatým.

Nalezneme zde písně zpívané po svátosti křtu.

8. O pokání a odpuštění hříchů

Pokud člověk prokazuje opravdovou lítost nad svými hříchů, má jistotu v odpuštění.

4.2.2.3 DÍL 3. PÍSNĚ NÁBOŽNÉ O KŘESŤANSKÉM MYŠLENÍ A OBCOVÁNÍ

1. O ctném a šlechetném životě vůbec

Lidé by se měli oddat Bohu a svěřit celý svůj osud do Jeho rukou. Bůh a náboženství jsou volba, která bezpečně vede životem. Apel na lidi, že bezpodmínečná poslušnost Bohu nás dovede až k věčnému životu.

2. O povinnostech křesťana

Naše povinnosti k Bohu, pokud je plníme, nás dovedou až do nebe. Nejsou to ovšem jediné povinnosti, které máme, máme povinnosti k sobě i k bližním. Třanovský zde zahrnul i část „chování k nerozumným tvorům“ – přestože jsme podle Boha nejvyšší tvorové, nemáme právo brát bezdůvodně život zvířatům nebo je trápit.

3. Doufání v Boha a o kříži

Bůh je naše naděje, síla a kříž je pro nás symbolem vykoupení, života věčného a důvěry, že i kdyby nám na zemi bylo činěno příkoří, v den posledního soudu se dočkáme Boží spravedlnosti.

4. Z ohledu na rozličnost stavu, věku a losu

Písně zabývající se rozličnými situacemi, jak je z názvu samotného patrné. Nalezneme zde například prosbu za církve jako instituci, aby v ní i nadále byli věrní služebníci, aby jim Pán dal sílu sloužit Jemu i lidem. Píseň o lásce k národu, která je důležitou součástí našeho života, je prvním krokem lásky k sobě samým, k Bohu. Je přirovnávána k malé řece, jež vtéká do moře. Otázka jak nemít rád národ z něhož jsme vzešli? S tím je spojená láska k vlasti. Prosme Boha, aby nám dal sílu vzorně plnit všechny povinnosti nejen křesťanského charakteru, ale také povinnosti občanské.

Prosba za panovníky, prezidenty a vrchnost. Vyprošuje pro pány trpělivost se svými sluhy, určuje povinnosti poddaných. Prosí za rodiny a jejich jednotu.

5. Prosby a díky ve všelijakých života potřebách

Z konkrétních proseb v jednotlivých písních jmenujme například prosby za štěstí lidí, prosby k Bohu v tísní a nouzi, prosby za nemocné a hladové.

V křesťanství je důležité nejenom prosit, ale také Bohu děkovat, abychom jenom nebrali, ale také dávali. Díky za uzdravení, za šťastný návrat, za všechna dobrodiní,

kterých se nám dostává. Díky Bohu za přestálé nebezpečí požáru, povodně a za pokoj v době válek a bojů.

4.2.2.4 DÍL 4. PÍSNĚ NÁBOŽNÉ Z OHLEDU NA ČAS, JEHO ČÁSTKY, DARY A POTŘEBY

1. Příroda a čtyři částky roku

Částky zde znamenají roční období. Písně o lásce k přírodě, o ročních obdobích. Poděkování za déšť, hezké počasí, úspěšné žně i vinobraní. Poděkování Bohu za přestálé nebezpečí bouře a jiné přírodní katastrofy.

2. Písně ranní

Poděkování za noční odpočinek a síly, které jsme načerpali do nového dne, poděkování za ranní slunce, za to, že jsme se vzbudili a dočkali dalšího rána.

3. Písně polední

V této části jsou písně rozdělené na písně zpívané před jídlem, při jídle a po jídle.

4. Písně večerní

Prosba k Bohu za nerušenou noc a šťastné probuzení následující den a poděkování za den uplynulý.

4.2.2.5 DÍL 5. PÍSNĚ DUCHOVNÍ O POSLEDNÍCH VĚCECH

1. O smrti

Otázky smrti, kdy přijde, dočkáme-li se druhého dne. Myšlenky o marnosti našeho života. Jediné, co nás může rozveselit je jistota Božího království. Lidé by si měli uvědomovat svou smrtelnost a snažit se vyvarovat hříšného chování, nikdo z nás totiž neví, kdy přijde poslední den.

2. O nesmrtelnosti a o vzkříšení

Víra, že i my po smrti z mrtvých vstaneme nás posiluje a pomáhá nám přečkat veškerá utrpení a myšlenky na konec našeho života.

Bůh ukryl před živými veškeré záležitosti mrtvých, oddělil jejich světy a člověk by se neměl zabývat nadpřirozenými záležitostmi a skutky.

3. O soudu

Lidé by měli být připraveni, že den našeho posledního soudu může přijít kdykoli, kdy to budeme nejméně čekat. Šťastný člověk, který se řídí Božími příkazy a nařízeními a dodržuje je.

4. Los budoucí

- o blahoslavenství věčném

Písně o radosti z myšlenky na věčný život, pozemská radost není nic v porovnání s radostí, která nás čeká v nebi, radost ze setkání se svými blízkými, kteří již zemřeli.

Myšlenky na život věčný jsou plné entusiasmů.

- o věčném neštěstí bezbožných

Bezbožníky čeká po smrti zatracení, myšlenka raději se vůbec nenarodit, než žít s takovou vidinou. Hříšníci nemyslí na blížící se poslední soud, otálí s pokáním a radují se, že ještě den soudu nenadešel. Jejich radost je ale krátkodobá.

5 JAN JOSEF BOŽAN

5.1 ŽIVOT J. J. BOŽANA

Jan Josef Božan se narodil roku 1644 ve slezském Frýdku. Nemáme žádné bližší informace o jeho mládí nebo studentských letech. První informace jsou o jeho duchovní činnosti, kdy byl Jan Josef Božan roku 1681 vysvěcen na kněze a od roku 1683 až do své smrti působil v Chroustovicích ve východních Čechách jako katolický farář. Zemřel 1. července 1716 v Chroustovicích.

Jeho jediným dílem je sborník duchovních písní *Slavíček rájský* (1719).

5.2 SLAVÍČEK RÁJSKÝ (1719)

KANCIONÁL

A nebo **Kníha Písební**

Rozličné Nábožné Písně/ s mnohým Spasitedlným

Přemýšlováním obsahující,

Netoliko

žákům Kostelním při službách Církevních

K pohodlí/

Ale také

jednomu každému k Potěšení a prospěchu Duchovnímu/od jinud

po rozličně sebraná a spořádná:

Od

Dvojí Cti hodného Kněze Jana Jozeffa Božana

Faráře chroustovského.

S povolením Duchovní Vrchnosti.

J. J. Božan celý život shromažďoval písně a materiály pro svůj kancionál, roku 1716 obdržel povolení k tisku, ale sám na vydání neměl dostatek peněz. Proto požádal hraběte Františka Antonína Šporka, známého mecenáše umění, o finanční podporu na vytištění a vydání svého kancionálu. Kancionál vytiskl roku 1719 tiskař J.V. Týbely v Hradci Králové a ten vyšel v počtu přibližně 12 000 kusů. Božan sám se bohužel vydání svého kancionálu již nedožil.

V porovnání s jinými kancionály patří Slavíček rájský k nákladným kancionálům. Je rozsáhlý, vyšel ve velkém formátu (A4) a je hodně zdobený.

5.2.1 ČLENĚNÍ KANCIONÁLU

Tento kancionál obsahuje okolo 823 českých duchovních zpěvů a na čtyři desítky textů, jejichž autorem je sám Božan. Jeho autorství těchto textů je nesporné, neboť ho sám v předmluvě potvrdil.

Slavíček rájský obsahuje tři roviny textů a písní - rozjímání, písně a sacrum. *Rozjímání* je vždy na začátku každého písňového celku a vysvětluje čtenářům jednotlivé části církevního roku. *Písně* tvoří největší část kancionálu a vytváří různorodý celek. Božan většinu písní sebral nebo přeložil z latiny, sebrané jsou písně z katolických kancionálů V.M.Šteyera (uvádí se, že český písňový repertoár Božanova kancionálu je skoro z šedesáti procent shodný se Šteyerovým kancionálem³¹), Holana Rovenského nebo Adama Michny a z reformačních sborníků. Z písní, které se ve starších pramenech nevyskytují, a z toho důvodu je jejich autorství připisováno Božanovi, jsou zajímavé

³¹ I. Hudcová, Symbolika v písních kancionálu Slavíček rájský, s.22

především mariánské písně a písně k Ježíši.³² Části nazvané *sacrum* obsahují písně zpívané při bohoslužbě (ordinárium). Tyto nejsou v kancionálové tvorbě té doby obvyklé a Božanův kancionál se tímto výrazně od ostatních odlišuje.

V kancionále po předmluvě následuje adventní rozjímání a pak první část kancionálu. Ta je řazena podle liturgického roku, který začíná dobou adventní. Prvním oddílem jsou tedy písně adventní, následují písně vánoční, postní, velikonoční a končí svátkem sv. Ducha a Nejsvětější Trojice.

Ve druhé části jsou písně řazené podle témat, písně o Panně Marii, písně o svatých, o smrti, večerní nebo například písně o slávě Boží.

5.2.2 OBSAH KANCIONÁLU

Písně adventní; Adventní Sacrum

Rozjímání o narození Syna Božího; Písně o narození Krista Pána; Na den svatého Štěpána prvo-mučedlníka. Rozjímání; Písně o svatém Štěpánu; Písně o svatém Janu evanjalistu; Píseň Na den Mlád'átek; Písně na Nový Rok; Písně na den Svatých Tří králův; Písně v čas vánoční o Blahoslavené Panně Marii; Sacrum vánoční

Rozjímání Měděný had, Vysvětlení spásitelné o nekončené a nevypravitelné moci pocházející z rozjímání nevinného a přehořkého umučení Krista Pána; Písně o umučení Krista Pána; Postní sacrum; Chorus pro pašiji Pána Jezu Krista v neděli Květnou,

³² Lexikon české literatury, 4/II, dodatky, s.1910

chorus pro pašiji Pána jezu Krista u Veliký pátek, Pašije podle sepsání sv. Matouše,
Pašije podle sepsání sv. Jana

Rozjímání první Na den slavného z mrtvých vstání, Rozjímání druhý; Písně o vzkříšení
Krista Pána; Sacrum velikonoční

Rozjímání o modlení; Písně a letanie v křížové dni na procesí za všeliké vedle času
potřeby; Rozjímání o vážnosti a mocnosti modlitby; Písně modlitebné za odvrácení
zlých věcí a obdržení dobrých; Sacrum v Křížovou neděli a jindy v čas nějaké potřeby a
důležitosti

Písně na den na Nebe vstoupení P. Krista; Sacrum. Na den na Nebe vstoupení Pána
Krista

Rozjímání o Utěšiteli Duchu svatým; Písně na den Soslání Ducha svatého; Svatodušní
sacrum

Rozjímání o svaté a nerozdílné Trojici; Písně na den svaté a nerozdílné Trojice; Letanie
o svatosvaté a nerozdílné Trojici

Šest rozjímání o velebné Svátosti oltářní; Písně o velebné Svátosti oltářní; Letanie o velebné Svátost oltářní; Letanie latinská De Sanctissimo § Venerabili Sacramento; rozjímání Velebná Svátost oltářní; Sacrum na den slavnosti Božího Těla

Rozjímání Vzbuzení k pobožnému a spasitelnému ranních písní zpívání; Spěv jest Bohu milý; Písně ranní

Rozjímání Příčiny proč místo židovské soboty světí se u křesťanů neděle; Nejsvětější oběti mše svaté vysvětlení; Všecka podstata mše svaté; Mše svatá proč se slouží latinskou a ne českou řečí; Písně Při společném k službám Božím shromáždění; Asperges; Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Agnus Dei; písně k přijímání, písně na závěr; Písně před kázáním, Písně po kázáním

Rozjímání O chrámu Páně; Písně o Posvěcení chrámu Páně; Sacrum na den Posvěcení chrámu Páně

Rozjímání o nestálosti tohoto světa; Písně o nestálosti tohoto světa

Rozjímání o vzbuzení duše křesťanský k poznání a k milování Boha; Písně o milování Božím; Rozjímání o potěšení a outočišti věrný duše křesťanské, jenž jest Pán Ježíš; Písně o potěšení a outočišti věrný duše křesťanské, jenž jest Pána Ježíš; Rozjímání o jménu Ježíši; Písně o jménu Ježíše

Rozjímání v bídách a ouzkostech; Písně v bídách a ouzkostech

Rozjímání o srovnání vůle člověka s vůlí Boží; Písně o srovnání vůle člověka s vůlí Boží

Písně obecní

Rozjímání před jídlem a po jídle; Požehnání stolu; Písně před jídlem; Děkování po stole; Písně po jídle; Na poděkování za prokázané a obdržené milosti

Písně večerní

Rozjímání o B. P. Marii; Písně o blahoslavené Panně Marii; Sacrum na slavnosti blahoslavené Rodičky Boží Panny Marie

Rozjímání o svatých; Písně o svatých; (Rozjímání o svatých a píseň Na den Všech svatých)

Čtyři rozjímání o smrtelném hříchu; Rozjímání o nesmrtelnosti duše lidské; Rozjímání o množství ztracencův; Dvě rozjímání o věčnosti; Písně o věčnosti

Rozjímání o víře; Písně o desateru Božím přikázání

Rozjímání o posledních věcech člověka; Písně o smrti; Rozjímání o soudném dni; Písně o soudném dni; Tři rozjímání o mukách pekelných; Píseň o mukách pekelných; Rozjímání o slávě nebeské; Píseň o slávě nebeské

Nešpor nedělní v způsob písniček složený; Jiné písně na nešporní žalmy

Začínají se Ceremonie; Svěcení vody tříkrálové; Svěcení svíc hromničných; Svěcení popela; Ceremonie a písně na Květnou neděli; Na Zelený čtvrtek; Písně a ceremonie na Veliký pátek; Písně a ceremonie na Bílou sobotu; Písně a ceremonie na den Božího Těla

6 ADAM VÁCLAV MICHNA Z OTRADOVIC

Adam Václav Michna z Otradovic, skladatel, básník a varhaník, se narodil pravděpodobně roku 1600 v Jindřichově Hradci a zemřel roku 1676 také tam. Vystudoval jezuitskou kolej, vyučoval zpěv a hudbu a od roku 1633 se stal varhaníkem v proboštském kostele.

Z Michnovy tvorby jmenujme latinské duchovní skladby *Obsequium Marianum* (1642) a *Officium vespertinum* (1648), sbírku mší, litaní a rekviem *Sacra et litaniae* (1654) a rukopisné skladby *Missa sancti Venceslai* a *Magnificat I. toni*. Nejvýznamnější z jeho děl jsou sbírky písní *Česká mariánská muzika* (1647), *Loutna česká* (1653) a *Svatoroční muzika* (1661). Česká mariánská muzika a Svatoroční muzika jsou považovány za kancionály, ovšem Loutnu českou ke kancionálům neřadíme z důvodu, že má velmi specifický obsah netypický pro kancionály.

Loutna česká je soubor 13 písní, jež na sebe vzájemně navazují a vypráví symbolický příběh svatby božského Ženich a panenské Nevěsty. Postava Ženicha může označovat jednak Boha a Nevěstou mu je Panna Maria; jejich svatba je v tomto případě symbolem „spojení“, ze kterého lidem vzešel Spasitel. V druhém případě je Ženich Ježíš Kristus a Nevěstou církev nebo také lidská duše. Alegorický svazek mezi Kristem a církví vychází i z biblických knih Starého i Nového Zákona. Michna užívá v tomto cyklu například paralelu se starořeckým příběhem Paridova soudu – zde v druhé části nazvané „Povolání duchovné nevěsty“ anděl vybírá vhodnou nevěstu pro svého Pána. Vybírá z biblických žen tu nejsprávnější, které dá zlaté jablko.³³

Adam Michna napsal ke všem svým třem sborníkům jak text tak i hudbu.

³³ Adam Michna z Otradovic : Básnické dílo texty písní 1647-1661, s.179

6.1 ČESKÁ MARIÁNSKÁ MUZIKA (1647)

Česká Mariánská muzika (ČMM) se skládá ze tří dílů dále ještě rozdělených tematicky. Začíná zpěvy určenými k době adventní, pokračuje chronologicky podle pravidel církevního roku a končí svátkem Božího těla. Celkem je zde 66 písní.

6.1.1 ČLENĚNÍ KANCIONÁLU

1. DÍL

- O narození Pána Krista (píseň 1-7)
- O Kristu Pánu a jeho svatém jménu (8-13)
- Postní, aneb o umučení Páně (14-21)
- Velikonoční (22-25)
- O Vstoupení Páně (26-27)
- Svatodušní (28-29)
- O Svaté Trojici (30-31)
- O Božím těle (32-33)

2. DÍL PÍSNÍ O SLAVNOSTECH RODIČKY BOŽÍ

- O Očišťování Panny Marie (34)
- O Zvěstování (35-36)
- O bolestné Panně Mariji (37-39)
- O Navštívení Panny Marie (40)

- O Nanebevzetí Panny Marie (41-44)
- O Narození Panny Marie (45)
- O Obětování Panny Marie (46)
- O Zasnoubení Rodičky Boží (47)
- Obecné o Matce Boží a k Matce Boží (48-56)

3. DÍL PÍSNÍ O UMÍRAJÍCÍCH A ZEMŘELÝCH POBOŽNÝCH KŘESŤANŮV

Tato část již není rozdělena na podkapitoly a obsahuje písně 57-66.

6.1.2 OBSAH KANCIONÁLU

Úplně první písní z celé sbírky je „**Vánoční rosička**“ (1), vyjadřuje lidské čekání na příchod Spasitele. Doba adventní je dobou příprav a čekání na velikou slávu, kterou narození Páně zajisté je. Michna používá symbolu rosičky pro označení Ježíše Krista. „V Betlémě ta vodička šťastně nám vychází“³⁴ označuje narození Ježíše – vodičky v Betlémě, „teď, člověče, rosičku máš z krve panenské“ Ježíš se narodil z čisté Panny.

Vánoční ukolébavka „**Vánoční noc**“ (2) je i dnes velmi populární a stále zpívaná, známe ji ovšem pod jiným názvem, „Chtíc, aby spal“.

„**Láska k lásce suplikuje**“ (13) patří do písní určených pro svátek jména Pána Ježíše. Autor zde popisuje největší světce středověku, Františka z Assisi, Kateřinu Sienskou, svatou Kláru, kteří byli Bohu milí a všichni byli obdařeni stigmaty. To je

³⁴ Adam Michna z Otradovic : Básnické dílo texty písní 1647-1661, s.12

považováno za důkaz jejich velké lásky a oddanosti Bohu. Mluvčí by také rád, aby ho Bůh poctil svou láskou a on mu mohl projevit svou. Symbolem vzájemné obrovské lásky mezi Bohem a člověkem jsou paradoxně znamení, která jsou velmi bolestná (stigmata), projevují se u lidí silně věřících, oddaných Mu nebo lidí empatických, které si Bůh, z důvodu pro nás mnohokrát neznámého, vyvolil.

Písně 14-17 tvoří postní cyklus s názvem „**Žalostná postní tragedie ve čtyry *actus* rozdělená**“. Postní období je časem, kdy si připomínáme blížící se utrpení Krista, jež podstoupil pro svůj lid a zajistil mu tak vykoupení a zbavení se dědičného hříchu. V písni 17 jsou například zmíněny slavné postavy SZ³⁵ Adam, David a Noe a jejich hřích, který Ježíš také vykoupí – Adam a jeho prvotní hřích, kvůli kterému byl vyhnán spolu s Evou z ráje, to je i již výše zmíněný dědičný hřích s kterým se všichni lidé rodili.

„**Jiná vstoupení. Šťastnější a milejší křesťanský *Icarus***“ (27) řadíme k písním oslavujícím Nanebevstoupení Páně. Michna opět využívá paralelu se starořeckou bájí o Ikarovi, který vylétl moc vysoko k nebi a zřídil se dolů. Kristus je značen jako křesťanský Ikaros a skrze naši víru k němu i my můžeme vystoupit do nebe.

„**Svatodušní**“ (28) svým názvem napovídá, že je z písní určených svátku Seslání Ducha svatého. Oslovení „svatodušní holubičko“ je opět symbolické označení pro Ducha svatého, který se na zemi zjevuje právě v podobě bílé holubice, například při křtu Ježíše Krista Janem Křtitelem. Oliva zde také zmíněná je jedním z označení pro Pannu Marii.

³⁵ Tzn. Starý Zákon

„**Boží jednota a Trojice**“ (30) nauka o Trojjedinosti Boha, Bůh je jediný a zároveň ve třech osobách. „**Lidská křaplavost a anjelská líbeznost při muzice na svatou Trojici**“ (31) vzývání andělů, aby oslavovali a zpívali Bohu, vyskytujícímu se ve třech osobách. Andělé jsou podle Bible rozděleni do třech hierarchií a devíti kůrů a Michna oslovuje anděly všech sborů.³⁶

Písně k Panně Marii, které je věnován celý druhý díl, jsou také rozděleny podle církevních svátků, které se slaví na její počest během roku. „**O očišťování blahoslavené Panny Marie**“ (34) ukazuje starozákonní židovský zvyk očištění rodičky v chrámu, kam se musela dostavit i Panna Marie. Nalezneme zde odkaz i na chrámovou oběť, konanou po narození chlapce. Obětí měl být beránek, ale pokud byla rodina nemajetná, stačily hrdličky „*nestarej se o beránka, máš ho v ruce, máš ho v ruce, obětuj dvě hrdličátka*“.³⁷ V tomto verši je vidět i označení Ježíše jako Beránka Božího.

„Zvěstování Panně Marii“ o Božím rozhodnutí, že ona se stane matkou Ježíše Krista, Syna Božího. Poslem této zprávy byl archanděl Gabriel. „O Bolestné Panně Marii“, jinak také nazývané Sedmiboletné, značí bolest matky, která musí vidět Synovo utrpení, mučení a smrt. Vztahuje se i k období postnímu, Velkému Pátku, a popisuje mučení Krista a jeho smrt. Navštívení Panny Marie značí návštěvu Marie u své sestřenice Alžběty, která z Boží milosti počala ve vysokém věku a její syn byl také očekávaným prorokem, Janem Křtitelem.

Část k svátku „Nanebevzetí Panně Marie“ čítá čtyři písně, Panně Marii se dostalo stejného privilegia jako jejímu synovi a byla vzata do nebe i se svým tělem. Tam byla korunována na královnu nebe. O narození Panny Marie se mnoho neví, v NZ

³⁶ Adam Michna z Otradovic : Básnické dílo texty písní 1647-1661, s.83-84

³⁷ Adam Michna z Otradovic : Básnické dílo texty písní 1647-1661, s.93

nic nenalezneme, ale uvádí se, že rodiče Matky Boží byli Jáchym a Anna a oba jsou prohlášeni za svaté a také se slaví jejich svátek.

„Obětování Panny Marie v chrámu“, jako tříletá byla odvedena do chrámu v Jeruzalémě, kde měla sloužit spolu s ostatními chrámovými ženami. „Zasnoubení Panny Marie“ proběhlo v chrámu, kde se sešli mladí muži, v rukou hole a podle nich se měl ženich vybrat. Volba padla na Josefa z rodu Davidova, jehož hůl obrostla kvítím.

Ve všech mariánských básních se vyskytuje mnoho označení a symbolů Panny Marie – Matka Boží, Královna nebeská, Přímluvkyně Boží, Matka milosrdenství, Neposkvrněné početí, Brána nebeská, perla, oliva, holubice a mnoho dalších.

Mariánský kult byl a stále je velmi živý a silný, mnoho katolíků věří v mocnou přímluvu Panny Marie (odtud její označení Přímluvkyně boží) a věnuje své modlitby a prosby právě jí. Maria nikdy neopustí „dítěk svých“³⁸ a vždy pomůže. Také je pro křesťany mnohem bližší postavou než Bůh, ona byla člověkem jako my a je to žena, Bůh je postava, která budí strach.

Třetí díl „Písně o umírajících a zemřelých pobožných křesťanův“ se věnuje hlavně okamžiku Božího soudu, Boží spravedlnosti a trestu a lidskému pokání za vlastní hříchy. Poslední trojice skladeb (64-66) se týká očištění, velmi specifického posmrtného místa. Den Posledního soudu je poměrně děsivou představou pro křesťany, kterou podnítl ještě přečtení Zjevení Janova (část NZ). Dalo by se říci, že den Posledního soudu je vhodnou hybnou silou pro církve udržovat věřící v neustálém strachu a snahou podnítit je k počestnému chování podle pravidel víry.

³⁸ Tzn. věřících

Jak je vidět především v části věnované Panně Marii, v Michnově díle jsou *typická metaforická pojmenování, emocionálně zabarvené jazykové prostředky, významové kontrasty a opakovací figury*.³⁹ Ovšem nejen tam, v ostatních částech ČMM a také ve sbírce Loutna česká je nalézáme.

6.2 SVATOROČNÍ MUZIKA (1661)

Sborník Svatoroční muzika je, co do počtu písní, rozsáhlejší než předchozí dílo. Nalezneme v něm celkem 118 písní opět zaměřených na události církevního roku a seřazených postupně počínajíc adventem, ale převahu zde mají zpěvy k svatým. Není rozdělen na díly nebo kapitoly. Z tohoto sborníku přebíraly ostatní kancionály vrcholného baroka – Šteyer, Rovenský či Božan⁴⁰.

6.2.1 OBSAH KANCIONÁLU

V druhé adventní písni „**Rorate coeli**“ (2) můžeme vidět podobenství žádosti k nebi o rosu jako žádost o seslání Spasitele.⁴¹ „**O svatém Janu, evangelistovi**“ (13), autorovi jednoho z evangelií NZ a Zjevení Janova. Podle Bible byl jedním z nejmilejších Kristu, nazýván také „miláček Páně“, zemřel mučednickou smrtí. „**O svaté Panně Dorotě**“ (19), sv. Dorota byla jednou z prvních mučednic v počátcích církve. „**Píseň o svatém Matěji, apoštolu**“ (21), ne moc známý apoštol, zmínka o něm

³⁹ Lexikon české literatury, 4/II, dodatek, s.1909

⁴⁰ Lexikon české literatury, 4/II, dodatek, s.1909

⁴¹ „Vánoční rosička“ v ČMM má stejný základ (s.12)

je v knize o Skutcích apoštolů (NZ), byl Kristovým učedníkem a byl vybrán jako náhradník za Jidáše Iškariotského. „**O svatých Crhovi a Strachotovi, biskupích a patronech českých i moravských**“ (23), jedná se o věrozvěsty Cyrila (Konstantina) a Metoděje, kteří přinesli na Moravu Slovo boží roku 863. „**Majdalena Krista Pána v hrobě hledající**“ (37), jedna z žen, jež přihlížela ukřižování a která Ježíše v hrobu hledala. Rozmluva s andělem, který jí oznámil, že Ježíše v hrobě nemůže nalézt, neboť byl vzkříšen.

Z dalších světců jmenujme například svatého Josefa, pěstouna Božího, svatého Jáchyma, otce Panny Marie, apoštoly Boží, patrony země české – sv. Václava, sv. Vojtěcha, sv. Víta, (ač byl původem ze Sicílie, svatý Václav mu nechal zasvětit katedrálu na Pražském hradě a stal se naším patronem), sv. Prokopa, sv. Ludmilu a zmíněni jsou ještě další světice a svatí.

7 POROVNÁNÍ

7.1 Z HLEDISKA KONFESE

Prvním rozdělovacím znakem je vyznání autorů kancionálů. Jan Amos Komenský a Jiří Třanovský se hlásili k protestantské víře, Jan Josef Božan a Adam Václav Michna z Otradovic byli katoličtí autoři.

Významným rozdílem mezi katolíky a evangelíky je uctívání kultu Panny Marie. Katolická církev Pannu Marii ctí a oslavuje jako svatou a je velmi důležitou postavou. Jak jsme zmínili u Michny, P. Maria je prostřednicí mezi věřícími a Bohem, je označována za Přímluvkyni Boží, což jí dodává velkou váhu. Také zmínka, že P. Maria byla nanebevzatá stejně jako Pán Ježíš ukazuje, jak významné místo v nebi má, neboť se do nebe dostala stejným způsobem jako Syn Boží.

Naopak u evangelických vyznání nemá Panna Maria tak velkého významu a důležitosti jako v katolické církvi. Všimněme si, že pro evangelíky je to pouze žena, jíž se dostalo té cti, že se mohla stát matkou Boží. Je tedy třeba mít ji ve vážnosti⁴², ale víc nic.

Podobná situace jako s kultem Panny Marie je s uctíváním svatých. Opět v katolické církvi má uctívání světců a světic velmi silnou tradici, věřící lidé mají potřebu prosit o Boží milost skrze prostředníky, mohli bychom to vysvětlit jako znak pokory, lidé se mohou obávat oslovit přímo Boha a prosby sdělují skrze svaté. Mnoho světců je patrony pro různá povolání nebo pro různé situace. Jmenujte pár příkladů, sv. Juda Tadeáš, přímluvce v nouzi; sv. Dorota, sv. Barbora, sv. Markéta a sv. Kateřina

⁴² J. Třanovský, Cithara Sanctorum, s. 12 (píseň č.11)
J. A. Komenský, Kancionál, s.85 (píseň A-I)

patří mezi 14 tak zvaných svatých pomocníků v nouzi⁴³. Krom toho je například svatá Barbora patronkou horníků, hasičů, umírajících za dobrou hodinku smrti; svatá Dorota patronkou novomanželů, nastávajících maminek. Svatá Lucie je patronkou slepých a svatá Cecílie je například patronkou varhaníků, případně hudebníků všeobecně, a patronkou duchovní hudby.⁴⁴

Protestantská vyznání kult svatých neuctívají v žádném případě. Pannu Marii uznají alespoň za ženu hodnou úcty, ovšem svatí v jejich vyznání místo nemají. Ani jeden kancionál protestantských autorů nezmiňuje žádného svatého jako objekt uctívání, oslavy nebo proseb.

7.2 Z HLEDISKA ŘAZENÍ A OBSAHU KANCIONÁLŮ

Pokud se podíváme na řazení kancionálů Komenského, Třanovského, Božana a Michny, ve všech zde zmíněných jsou zpěvy rozděleny do chronologicky po sobě jdoucích částí nebo kapitol seřazených podle církevního roku. Přidány jsou ještě písně tematicky zaměřené podle událostí v běžném životě lidí, ať už písně týkající se úrody, žní, nepřízně počasí a podobně, nebo písně věnované částím dne, povoláním a dalším.

Kancionály Třanovského a Božana obsahují navíc ještě liturgické zpěvy. Ačkoli se jedná o autory různé konfese, je vidět, že vyznání nemá vliv na obsazení mešních zpěvů v kancionále.

⁴³ Adam Michna z Otradovic, s.614

⁴⁴ www.abcsvatych.com/rozdeleni/pomocnici.htm

Slavíček rájský a ČMM spolu se Svatoroční muzikou obsahují oddíly s písněmi oslavujícími Pannu Marii a svaté, právě proto, že jejich autoři jsou katolického vyznání.

Komenského Kancionál se jistým způsobem trochu liší od ostatních. Obsahuje sice písně zaměřené podobně jako ostatní kancionály, ale je rozdělen jiným způsobem. Rozdělení na hlavní tři druhy písní, které Komenský pojmenoval písně podstatné, služebné a případné. V písních podstatných je pak možno nalézt důležité křesťanské události - písně o víře, křesťanském životu, lásce k Bohu, vánoční písně (D), ukřižování, pohřeb Páně (F), zmrtvýchvstání (G).⁴⁵ Písně služebné obsahují písně o církvi, o Božím slově, o svátostech. Písně případné jsou určeny pro různé příležitosti během roku, dne, různým povoláním, stavům.

Božanův kancionál Slavíček rájský je velmi unikátní sborník písní. Jeho odlišnost, a mohli bychom říci netypičnost, se projevuje v tom, že do něj autor vložil svá prozaická díla pod názvy *Rozjímání*. Tato rozjímání mohla lidem suplovat kázání, pokud z nějakého důvodu nemohli přijít na bohoslužbu do kostela. Část *Sacrum* označuje mešní zpěvy určené pro zpěv při mši, obdoba ordinaria.

Poslední autor, **Adam Michna**, má své sborníky také odlišné od předchozích kancionálů. Jeho **Česká mariánská muzika a Svatoroční muzika** jsou sborníky, ve kterých vydává pouze svoje vlastní písně. Nenalezneme zde žádné sebrané zpěvy, překlady ani liturgické zpěvy. V jeho případě můžeme říci, že je opravdu autorem, nikoli jen redaktorem, zpěvníků, které nesou jeho jméno. Ještě jeden rys jeho tvorby je zajímavý, a to lyrické pojetí písní, zatímco v ostatní kancionálové tvorbě převládá epické ztvárnění.

⁴⁵ J. A. Komenský, Kancionál, s.105-149

8 ZÁVĚR

V závěru své práce bych ráda shrnula poznatky, ke kterým jsem porovnáváním kancionálů došla.

Mohlo by se říci, že všechny čtyři kancionály (dovolím si do závěru zahrnout i kancionály Adama Michny z Otradovic) jsou víceméně podobné co do seřazení. Alespoň tedy na první pohled. Ovšem při bližším a hlubším zkoumání se jeví skutečnost, že je vlastně každý z těchto kancionálů nějakým svým rysem velmi ojedinělý a zvláštní.

Budu možná opakovat údaje již zmíněné v předchozích kapitolách. Komenského Kancionál se snaží o pozvednutí úrovně duchovní písně a její tvorby, o zpřístupnění duchovní písně lidem a o větší frekvenci používání žalmů. To bychom mohli vidět jako paralelu s uvedením částí *Rozjímání ve Slavíčku rájském*. Oba autoři usilují o větší povědomí křesťanské nauky mezi lidem, každý ovšem svým způsobem.

Jiří Třanovský a jeho Cithara Sanctorum jsou pořád velmi populární (velkým překvapením bylo objevení profilu Jiřího Třanovského na sociální internetové síti Facebook). Je třeba říci, že Cithara je asi jediný z těchto kancionálů, který je stále živý a aktivně využíván při bohoslužbě. Svědčí o tom spolek *Tranoscius*, působící na Slovensku, kde J. Třanovský zanechal výraznou stopu. Stal se klíčovou postavou české exilové literatury na Slovensku a je příkladem česko-slovenské vzájemnosti.

Nutno přiznat, že protestantská hnutí se velmi výrazně podepsala na tvorbě kancionálů. Třanovského Cithara a Komenského Kancionál jsou dnes považovány za vrchol reformačního humanismu s prvky barokní poetiky.⁴⁶

Nakonec bych se ráda zmínila o „živosti“ těchto kancionálů. Jak jsem napsala výše, Třanovského kancionál je jako jediný aktivně využíván při bohoslužbách, ale to neznamená, že by ostatní zpěvníky byly „mrtvé“. Písně Adama Michny a jeho koledy ožívají o vánocích snad v každé rodině a na kůrech chrámů. Ze všech kancionálů dnes čerpají hudebníci, koncertní programy obsahují názvy písní z těchto kancionálů a vydávají se kompakty s těmito zpěvy. Jeden příklad na závěr, v roce 2007 vyšlo CD pod názvem *Vivat tempora!* vycházející z kancionálu Jana Josefa Božana.

⁴⁶ Lexikon české literatury, 4/II, dodatky, s.1901-2

9 SEZNAM LITERATURY

Primární literatura:

KOMENSKÝ, Jan Amos . *Kancionál*. Praha : Kalich, 1992. 230 s. ISBN 80-7017-552-4.

MALURA, Jan; KOSEK, Pavel. *Čistý plamen lásky*. Brno : Host, 2004. 364 s. ISBN 80-7294-116-X.

Sekundární literatura:

Adam Michna z Otradovic : Básnické dílo texty písní 1647-1661. Mirek Čejka. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 1999. 720 s. ISBN 80-7106-329-0.

Bible ; český ekumenický překlad. 3. opravené vydání. Praha : Česká biblická společnost, 2006. 1811 s.

HUDCOVÁ, Irena. *Symbolika v písních kancionálu slavíček rájský*. Brno, 2008. 70 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra české literatury.

K jazyku a stylu českých barokních textů II. 2000. České Budějovice : Ediční středisko PF JU v Č.Budějovicích, 2000. Jazyk a styl Michnovy České Mariánské muziky, s. 142. ISBN 80-7040-393-4.

LEHÁR, Jan, et al. *Česká literatura od počátku k dnešku*. 2. dopl. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2006. 1078 s. ISBN 80-7106-308-8.

Lexikon české literatury : osobnosti, díla, instituce. 2, H-L. Dodatky k LČL 1, A-G. 1. vyd. Praha : Academia, 1993. 589 s. ISBN 80-200-0345-2

Lexikon české literatury : osobnosti, díla, instituce. 4., S-T. Vyd. 1. Praha : Academia, 2008. 1082 s. ISBN 978-80-200-1572-3.

Lexikon české literatury : osobnosti, díla, instituce. 4., S-Ž : dodatky k LČL 1-3, A-Ř. Vyd. 1. Praha : Academia, 2008. 1089-2105 s. ;. ISBN 978-80-200-1572-3.

MALURA, Jan; KOSEK, Pavel. *Slaviček rájsky – Jan Josef Božan*. 1. vydání. Brno : Host, 1999. 448 s.

PAVERA, Libor. *Lexikon literárních pojmů*. 1. vyd. Olomouc : Olomouc, 2002. 422 s. ISBN 80-7182-124-1.

Slovník české hudební kultury. 1. vyd. Praha : Editio Supraphon, 1997. 1035 s. ISBN 80-7058-462-9.

TRANOVSKEÝ, Juraj. *Cithara Sanctorum : Písne duchovné* [online]. Druhé vydanie. Liptovský Sv. Mikuláš : Tranoscius, 1937, 2009 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW: <<http://zlatyfond.sme.sk/autor/196/Juraj-Tranovsky>>.

TRÖSTL, Michael. *Jan Josef Božan: Slavíček rájský (1719), písňový repertoár barokného kancionálu*. České Budějovice, 2009. 64 s. Diplomová práce. Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra hudební výchovy.

WWW stránky:

www.abcsvatych.com/rozdeleni/pomocnici.htm

Kancionál.

To jest/

Kniha Žalmů a Písní duš-
chovních/ k chvále Boží a spasitel-
nému Berýchů vzdělání a darova-
nání/ a v nové době/ galytem Českým
skládaných/ a nyní spolu vy-
daných.

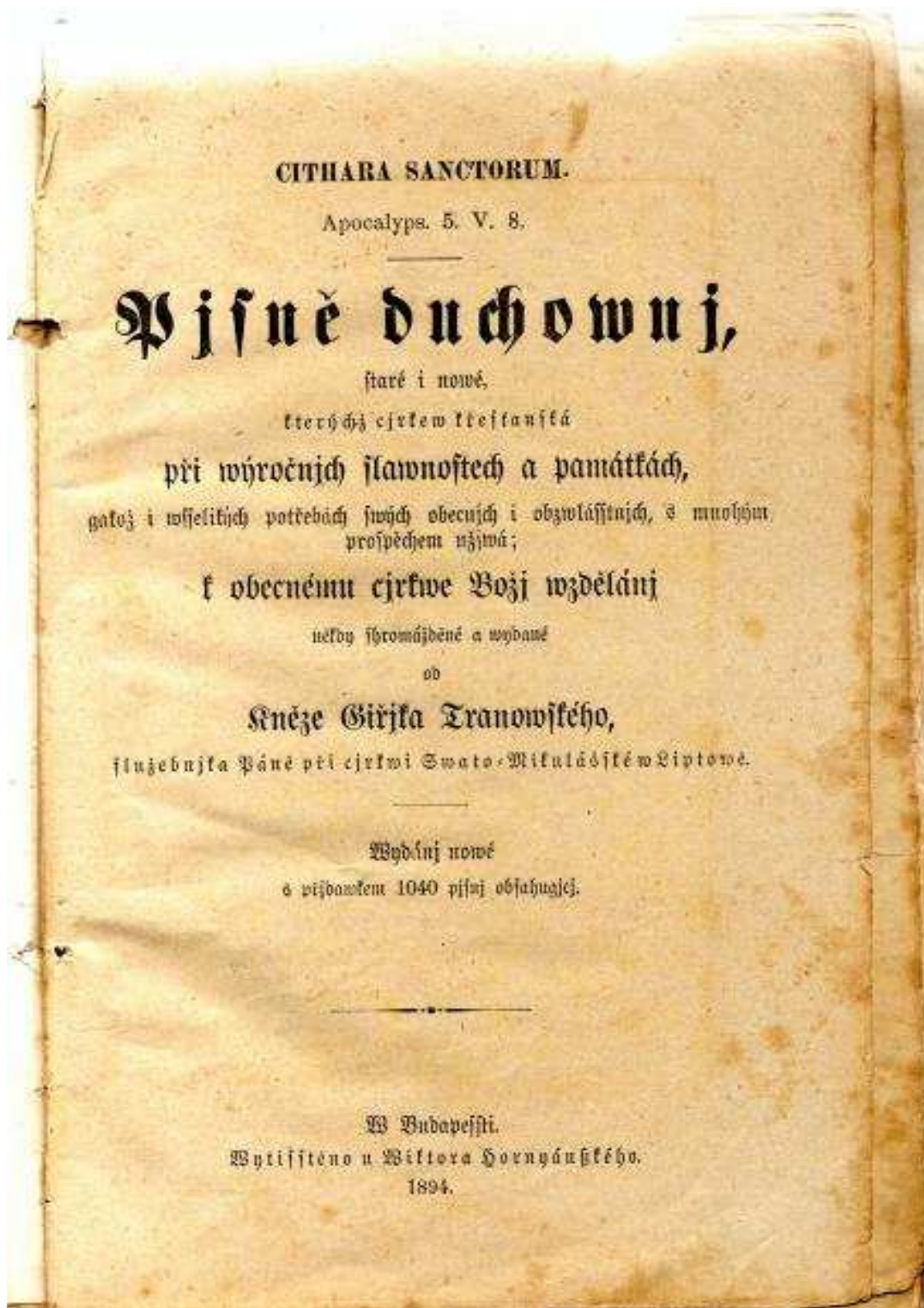
W Amsterdamě

W Kryštofa Kunrada/

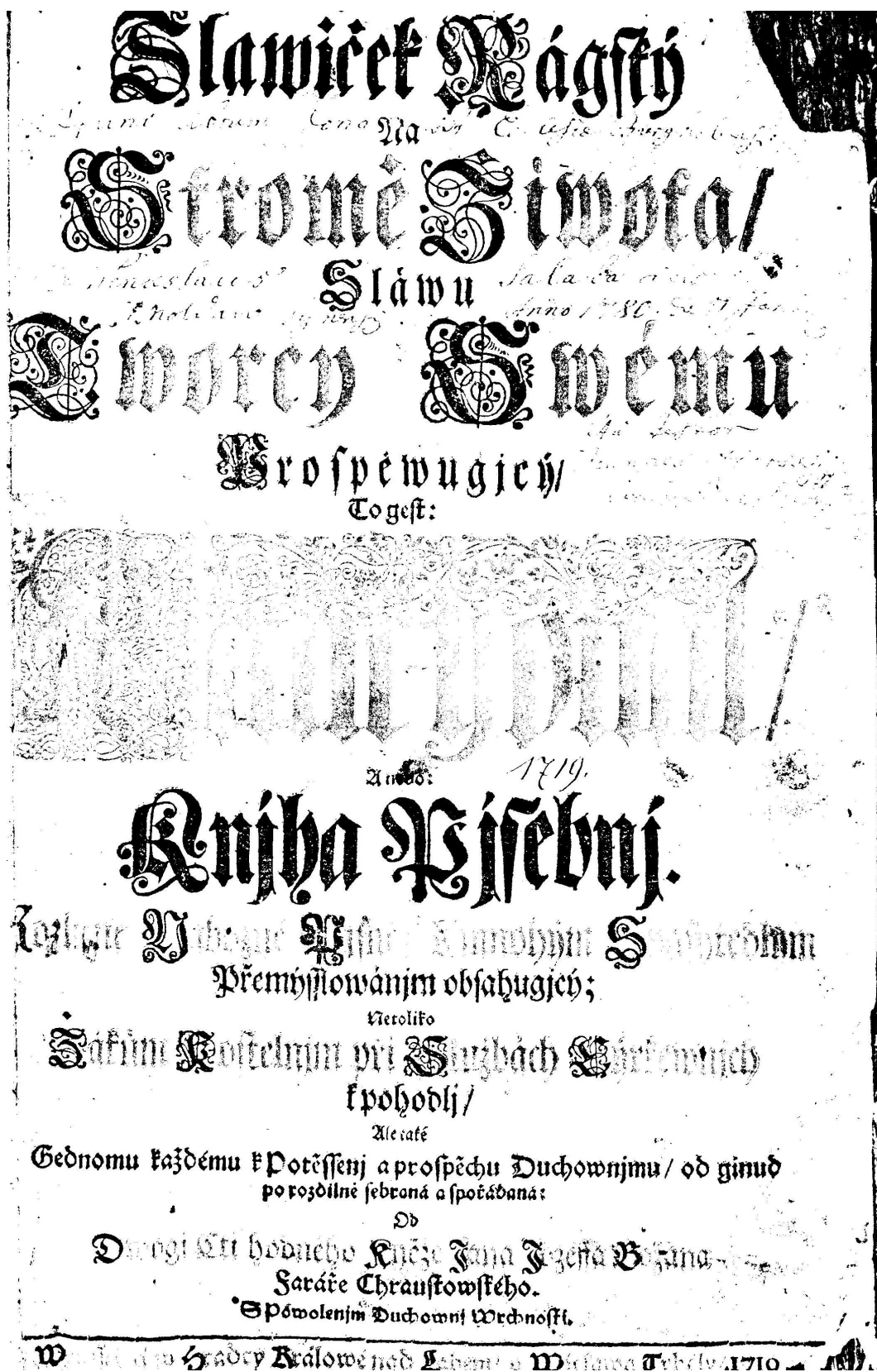
Leto M. DC. LIX.

Titulní list Kancionálu Jana Amose Komenského z roku 1659.

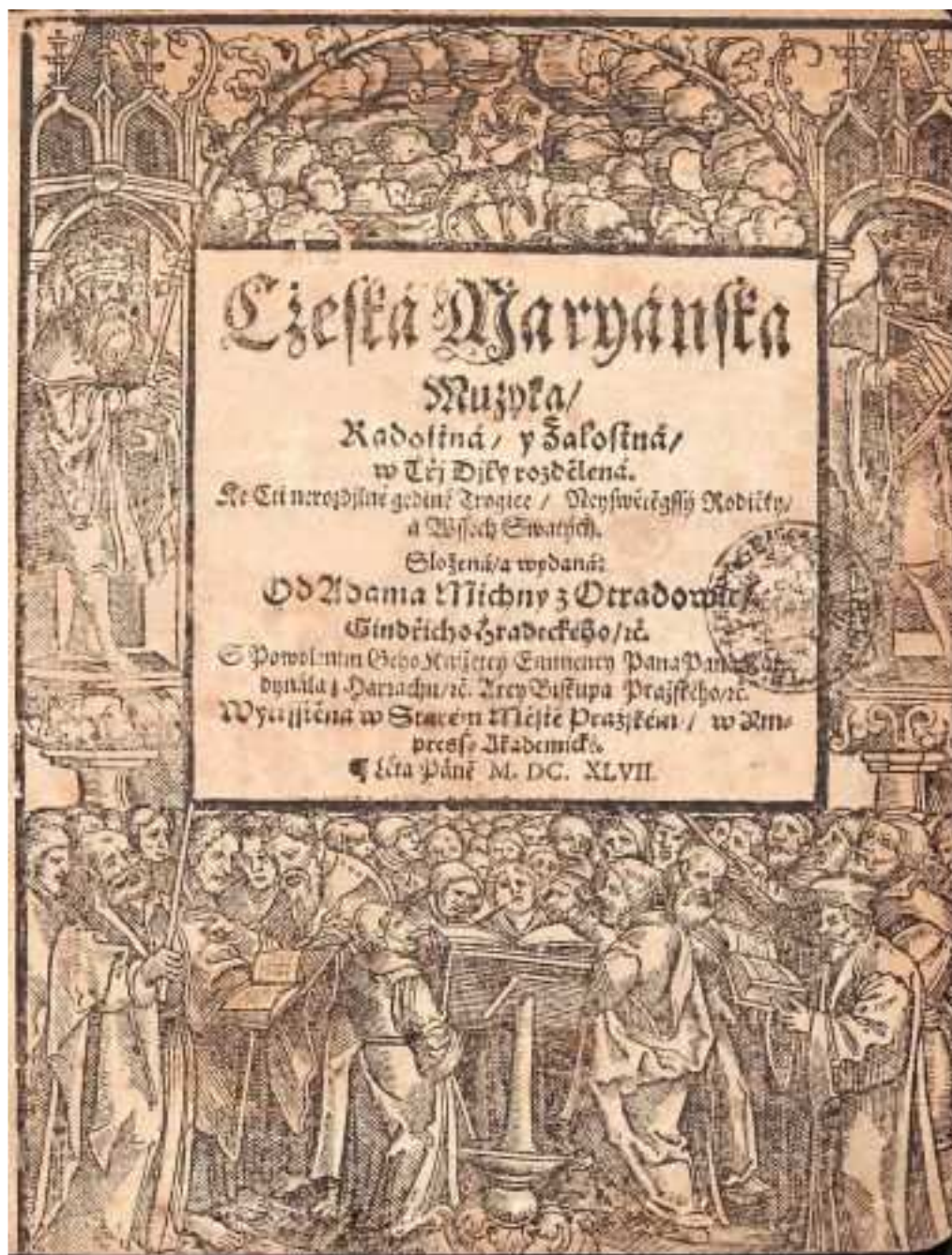

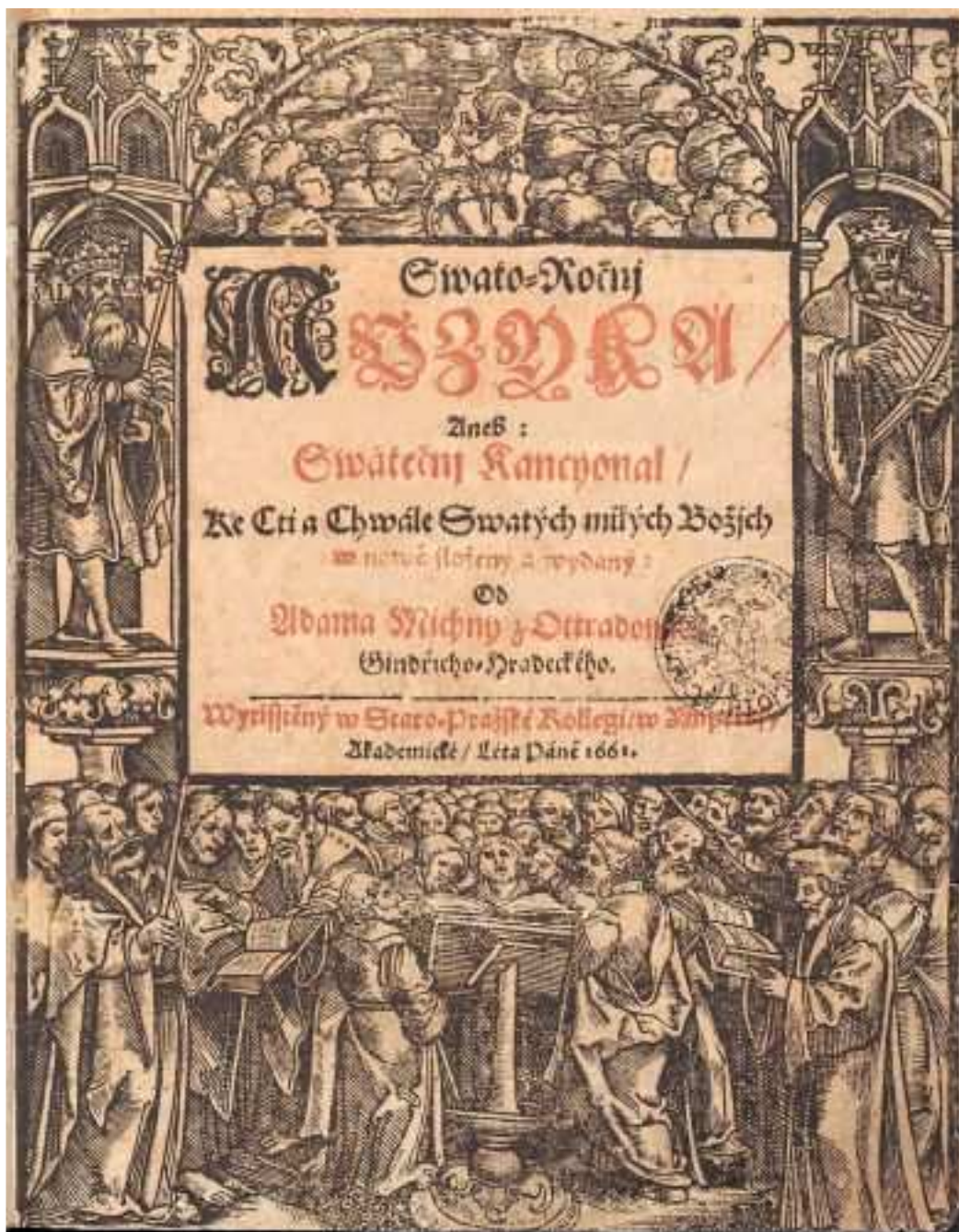

Titulní list CITHARA SANCTORUM z roku 1894

Titulní list SLAVÍČEK RÁJSKÝ z roku 1719

Titulní list SVATOROČNÍ MUZIKA z roku 1661